

Instagro ergo sum

Over zingeving in het digitale tijdperk

OOK IN DEZE NOVUM:

Gefeliciteerd, je bent onderdeel van het juristenkartel geworden!

De jurist met het arbeidsmarkt-perspectief van een kunstenaar

Roam like at home - Grenzeloos internetten, bellen en sms'en

Column Andreas Kinneking: Het mensenrechtengeloof

Onder de loop: privacy bij opsporing

15 tips voor nieuwe studenten

1 op de 5 hoogleraren aan de Leidse rechtenfaculteit is vrouw - Het is bagger gesteld met kansen voor vrouwen in de wetenschap, en verbetering is traag

Politieke praatjes: retoriek of dialectiek?

Het recht op kwetsbaarheid

INHOUDSOPGAVE

- 2** Inhoudsopgave
- 3** Voorwoord
- 4** Gefeliciteerd, je bent onderdeel van het juristenkartel geworden!
- 6** Instagro ergo sum - Over zingeving in het digitale tijdperk
- 8** De jurist met het arbeidsmarktperspectief van een kunstenaar
- 10** Roam like at home - Grenzeloos internetten, bellen en sms'en
- 13** Het recht op kwetsbaarheid
- 14** Politieke praatjes: retoriek of dialectiek?
- 16** Onder de loep: privacy bij opsporing
- 18** 15 tips voor nieuwe studenten
- 19** Faculteitszaken
- 20** Het experiment: balans in onze gedecentraliseerde eenheidsstaat
- 22** 1 op de 5 hoogleraren aan de Leidse rechtenfaculteit is vrouw - Het is bagger gesteld met kansen voor vrouwen in de wetenschap, en verbetering is traag
- 25** De Vereniging: JFV Grotius
- 26** Kennismaking JFV Grotius
- 28** Column Andreas Kinninging: Het mensenrechtengeloof

EL CID Editie

NOVUM

NOVUM is het juridisch faculteitsblad der JFV Grotius te Leiden. NOVUM is ontstaan uit een fusie tussen het faculteitsblad Trias (1968) en het blad Request (1999) dat werd uitgegeven door het rechtenmentoraat Appèl.

NOVUM is aangesloten bij de Stichting Landelijk Overleg Juridische Faculteitsbladen (LOJF).

Oplage: 750 exemplaren
Lay-out: M.L.R. Goudsmit
Druk: JP Offset
ISSN-nummer: 1567-7931

U kunt NOVUM vinden bij de ingang van de faculteit, de C-gang op de begane grond, het restaurant en bij C131. De redactie behoudt zich het recht voor ingeleverde stukken niet te plaatsen of te wijzigen. De inhoud van de artikelen vertegenwoordigt niet noodzakelijkerwijs de mening van de redactie.

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gereproduceerd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

Redactie
Hoofdredacteur
Tonko van Leeuwen
novum@law.leidenuniv.nl

Eindredacteur
Liz van Ringelestijn
novum@law.leidenuniv.nl

Redacteuren
- Fatima Jarmohamed
f.n.jarmohamed@gmail.com
- Anna Tsheichvili
anna.tsheichvili@gmail.com
- Maurits Helmich
m.m.helmich@gmail.com
- Mohammad Sharifi
the.sharifimo@gmail.com
- Marthe Goudsmit
mlrsgoudsmit@gmail.com

- Hanneke Vollaers
hvollaers@gmail.com
- Laetitia Houben
laetitiahouben@gmail.com
- Corné Smit
cornesmit95@gmail.com

Adviesraad
- Prof. mr. dr. P.M. Schuyt
- Prof. mr. dr. A.G. Castermans
- Prof. mr. S.C.W. Douma
- Mw. drs. A.F.M. van der Helm
- Dhr. mr. R. Passchier
- Michelle Verheij, Assessor FdR
- Bob de Koning, praeses JFV Grotius

Contact
novum@law.leidenuniv.nl

Voorwoord

Geachte lezer,

Het grote avontuur kan beginnen! Een nieuw collegejaar voor de boeg, voor velen van jullie niet alleen een nieuw collegejaar, maar ook het eerste collegejaar. Een spannende periode in een nieuwe omgeving, vol verse kansen en mogelijkheden. Daarbij kan een eerste kennismaking met NOVUM – het faculteitsblad van Rechtsgeleerdheid – natuurlijk niet ontbreken. Ook dit jaar staat er weer een redactie vol talent voor u klaar om elke maand een prachtig blad samen te stellen, met redacteuren die stuk voor stuk een eigen invalshoek hebben om gevarieerde stukken te schrijven.

Voor dit kersverse collegejaar geef ik vol vertrouwen de pet van hoofdredacteur door aan Corné Smit, terwijl Mohammad Sharifi de taak van eindredacteur overneemt van Liz van Ringelestijn. We wensen jullie veel succes en plezier en hebben er alle vertrouwen in! Hetzelfde geldt voor het bestuur van Grotius, dat ook een wisseling van de wacht meemaakt. Bob, Daisy, Dennis, Iris, Jasper en Robin: ongelooflijk veel dank voor de goede samenwerking het afgelopen jaar, en Camiel, Christi, Ella, Hidde, Luuk en Sanne: gefeliciteerd met jullie nieuwe functie(s) en veel succes!

Het mooie van een studie Rechtsgeleerdheid is de nauwe band die het heeft met het dagelijkse leven en de actualiteit. Zodra enige fundamentele kennis omtrent het recht is opgedaan is het mogelijk om dagelijkse besommeringen of nieuwsitems op het achttuurjournaal in een heel nieuw licht te zien – u bent dan immers op de hoogte van de wetten en gedachten die op de achtergrond een rol van betekenis spelen. In NOVUM proberen we deze systematiek expliciet naar voren te halen; wat speelt zich zoal af en wat zijn de relevante (juridische) vragen die daarbij komen kijken. Door met een scherpe blik alles de revue te laten passeren is de redactie in staat om over de meest uiteenlopende onderwerpen elke maand weer een blad naar te zetten, puur voor uw leesplezier.

Ik zal u dan ook niet verder ophouden. Welkom in het Leidsche, geniet van deze kennismaking met NOVUM en tot op het KOG.

Ik wens u veel leesplezier.

Tonko van Leeuwen

Hoofdredacteur NOVUM

www.novummagazine.nl
www.facebook.com/novummagazine.nl

Gefeliciteerd, je bent onderdeel van

Wij juristen vormen een kartel. Dat stelt althans onderzoeksbureau HiiL in een kritisch rapport over de rechtsstaat. Wij juristen zouden het hele rechtsstelsel beheersen, niet-juristen uitsluiten en de gewone rechtszoekende burger niet goed weten te bedienen.¹ De instandhouding van dit kartel begint nu, bij aanvang van de rechtenstudie. Een meestersdiploma is immers nodig voor toegang tot een juridisch beroep. Met een andere vooropleiding kom je er immers niet binnen. Als je eenmaal binnen bent, is werkgelegenheid wel verzekerd. Zonder ons juristen is het voor een gewone burger namelijk nauwelijks mogelijk om zijn recht te halen. Zelfs wie ontevreden is over de juridische dienstverlening, heeft een jurist nodig. Het toezicht op juristen regelen wij namelijk ook zelf. Zo moet degene die ontevreden is over zijn advocaat zijn beklag doen bij de deken – zelf ook een advocaat – en eventueel bij de raden van discipline – die bestaan uit advocaten en rechters. Alsof dat nog niet genoeg is bepalen afgestudeerde juristen ook zelf hoe de rechtenstudie eruit moet zien. De rechtspraak, het Openbaar Ministerie, de Nederlandse Orde van Advocaten en de universiteiten hebben dit onderling geregeld in het *Convenant inzake civiel effect*. Wij juristen hebben daardoor effectief een monopolie op de juridische dienstverlening. Het zijn juristen die de fouten van vakgenoten moeten beoordelen. Het zijn de juristen die bepalen wie ook jurist mag worden. Een beetje zoals het middeleeuwse gildensysteem, maar dan in een modern jasje.

“Wij juristen zouden het hele rechtsstelsel beheersen, niet-juristen uitsluiten en de gewone rechtszoekende burger niet goed weten te bedienen”

Volgens het HiiL is onze dienstverlening ook niet om over naar huis te schrijven. Voor ons juristen is het traditionele conflictmodel namelijk nog altijd leidend.² De ene burger eist iets van een ander, die per kerende post laat weten wat zijn eigen claims en beschuldigingen zijn. In de woorden van het HiiL-rapport: ‘Het procesrecht is eigenlijk een open uitnodiging om van elkaar te claimen en elkaar te beschuldigen. Aan de andere kant wordt je geacht om je te verdedigen en je onder je eigen verantwoordelijkheid uit te praten. Juristen worden in dit systeem groot gebracht. Ze beoefenen het gevecht met woorden, dat ooit in de plaats kwam van knokpartijen en duels. Dat was toen – we praten voor Nederland over een paar honderd jaar geleden – een grote innovatie en maatschappelijke kwaliteitsverbetering.’³ Vanwege deze houding zouden wij onder meer debet zijn aan de ontevredenheid over de juridische procedures en het gevoelens van onmacht.⁴ Het HiiL noemt als voorbeeld de afhandeling van echtscheidingen. Scheidingen staan in veel landen bovenaan in het lijstje van vaak voorkomende kwesties die een zware wissel trekken op het leven van betrokkenen. Het conflictmodel waar wij mensen in zouden dwingen zet ex-partners tegen elkaar op en bevordert een vreedzame oplossing niet. In het geval er ook kinderen bij betrokken zijn, zou deze procedure ook nog eens de kans bevorderen dat het contact met een van de ouders slecht is of zelfs helemaal ophoudt.⁵ Bovendien is het rechtssysteem nauwelijks ingericht op alternatieve geschilbeslechting waardoor het vinden van een oplossing geen centrale plaats kent.

Het recht zou een oplossing moeten bieden voor de problemen waarmee mensen kampen. Door het conflictmodel waarop juridische procedures zijn geënt, wordt echter vooral nieuwe conflictstof geschapen. Op die manier is het systeem zelfvoorzienend: het conflict is nooit voorbij en procedures duren dus lang. Het is dan ook niet heel verrassend dat het onderzoek van het HiiL uitwijst dat het vertrouwen van burgers in het probleemoplossend vermogen van de advocatuur daalt als zij daadwerkelijk van de diensten van een advocaat gebruik hebben gemaakt.⁶ Ook op macroniveau slagen juristen er nog altijd niet in om maatschappelijke

FOKKE & SUKKE
HEBBEN ER ZIN IN

WAAR VIJEREN WE
DE DAG VAN DE
RECHTSPRAAK?

IK DACTH OP DE 18^e
VERDIEPING VAN DE
IVOREN TOREN

RG-T

het juristenkartel geworden!

Corné Smit

problemen op te lossen. Juristen hechten namelijk veel belang aan rechtszekerheid: voor iedereen moet duidelijk zijn waar hij aan toe is. Gevolg is een toename aan regels om ook de kleinste details te regelen. Dus staat het verminderen van regeldruk al sinds de jaren tachtig op de agenda en klinkt de term 'legisferitis' menig wetgevingsjurist niet onbekend in de oren.⁷ Dat van regeldrukvermindering in de praktijk weinig komt, kan er veel mee te maken hebben dat het de juristen zelf zijn – met name de wetgevingsambtenaren op de ministeries – die voor minder regels moeten zorgen.⁸ Bovendien is die ingewikkelde regelgeving vaak nauwelijks te begrijpen voor een normale burger die een dakkapel op zijn huis wil zetten en in eindeloze procedures over zijn vergunning terecht komt. Het bestuursrecht is ooit ingericht vanuit de gedachte dat het laagdrempelig moest zijn, dus zonder dat bijstand van een advocaat noodzakelijk is. De werkelijkheid is vaak anders en de burger voelt zich hopeloos en onbepaald.⁹

“Wat betekent het recht voor mensen? Zorgt het ervoor dat zij gehoord worden? Zijn de uitkomsten van juridische procedures wel eerlijk? Maar vooral: wat betekenen de mensen voor ons juristen?”

Ook de rechtenstudie waar menigeen dit jaar aan begint, biedt volgens het HiiL geen soelaas. ‘Drie jaar lang moeten studenten de aloude regelsystemen leren en ze toepassen op een ‘casus’ in de traditionele rollen van rechter en advocaat. Maar het effect is problematisch: jonge juristen leren geen conflictoplossing, geen inzicht in rechtsproblemen die mensen in hun leven kunnen tegenkomen, geen interdisciplinaire samenwerking en geen basis om de routes naar het recht te evalueren en te innoveren.¹⁰ Ook het curriculum is immers weer door het juristenkartel vormgegeven. De moed zou je als rechtenstudent zo in de schoenen zakken. De verkeerde vaardigheden geleerd voor een beroep dat de problemen van mensen eerder groter dan kleiner zou maken. Is het HiiL rapport niet overdreven? Wellicht, maar tegelijkertijd zit er ook een kern van waarheid in. De bacheloropleiding bestaat vooral uit het leren van concrete regels. Helaas veranderen die regels zo snel dat tegen de tijd van je afstuderen alweer nieuwe wetgeving geldt. Bovendien leer je vooral om die regels zo toe te passen dat je cliënt gelijk krijgt. Of die cliënt daarna ook weer met zijn tegenpartij door een deur kan, is iets

anders. Alternatieve geschilbeslechting, het vreedzaam oplossen van conflicten en vooral het treffen van schikkingen, zijn nog altijd exotische verschijnselen voor de rechtenstudent. Daardoor kan het weleens zo lijken alsof het rechtssysteem zelf het allerbelangrijkste is. Het recht staat echter altijd ten dienste van rechtvaardigheid. Opvattingen over wat rechtvaardig is, kunnen verschillen. Wel zal iedereen ermee in kunnen stemmen dat ten diepste het recht er is voor de mensen, en de mensen niet voor het recht. De jurist dient dan ook vooral recht te doen aan zijn medemensen. Neem daarom geen genoegen met wat toetsingschema's, een lijst jurisprudentie en een wetboek vol tabjes, maar stel vooral de vraag naar nut, noodzaak en doelmatigheid van wetgeving. Wat betekent het recht voor mensen? Zorgt het ervoor dat zij gehoord worden? Zijn de uitkomsten van juridische procedures wel eerlijk? Maar vooral: wat betekenen de mensen voor ons juristen? Zijn het primair cliënten waar we geld aan kunnen verdienen of medemensen die geholpen moeten worden? Juristen zijn er niet voor zichzelf of voor de eigen beroepsgroep, maar voor heel de samenleving.

N

1. M. Barendrecht, K. van Beek en S. Muller, *Menselijk en rechtvaardig. Is de rechtsstaat er voor de burger?* uitgave van Hague Institute for Innovation of Law 2017.
2. *Ibidem*, p. 14.
3. *Ibidem*.
4. *Ibidem*, p. 21.
5. *Ibidem*, p. 21.
6. *Ibidem*, p. 35.
7. S.E. Zijlstra (red.), *Wetgeven. Handboek voor de centrale en decentrale overheid*, Deventer: Kluwer 2012, p. 127.
8. De roep vanuit de samenleving bij elk incident om krachtig overheidsoptreden helpt natuurlijk ook niet, maar valt buiten het bestek van dit stuk, zodat ik het verder laat rusten.
9. Barendrecht, Van Beek en Muller 2017, p. 29.
10. *Ibidem*, p. 45.

Instagro ergo

Over zingeving in

Wat heeft het voor nut om een leven te leiden dat geen zin heeft, waar niemand om heeft gevraagd en waar ook eigenlijk niemand op zit te wachten? Sinds de opkomst van het existentialisme is dit een vraag die centraal staat in de filosofie. De ene denker zoekt zijn heil in religie, de ander spoort aan tot idealisme en revolutie. Doordat met het existentialisme definitief werd verklaard dat het leven geen zin heeft, is de mens genoodzaakt een eigen ethos op te bouwen, zonder nog klakkeloos de waarheden van bijvoorbeeld de kerk over te nemen. Anno 2017 zit de wereld echter iets anders in elkaar. Ons bestaan is nog altijd even zinloos, maar de faciliteiten om deze bestaansleegte op te vullen hebben een andere hoedanigheid aangenomen. Jongeren gaan niet meer naar de kerk. Evenmin worden ze lid van een politieke partij. Maar wat doen ze wel? Instagram, Snapchat en Facebook. Het zou maar zo kunnen dat sociale media de bestaansleemte die de existentialisten hebben achtergelaten hebben opgevuld, en het is maar de vraag of dat een vooruitgang is.

“Jongeren gaan niet meer naar de kerk. Evenmin worden ze lid van een politieke partij. Maar wat doen ze wel? Instagram, Snapchat en Facebook.”

Ik denk dus ik besta. Descartes plaatste met deze befaamde woorden vraagtekens bij waarheden die puur als waarheid werden overgedragen. Wat betwijfeld kan worden, moet worden afgewezen. En zo geschiedde met religie. Volgens onderzoek van Ipsos is het aantal overtuigd atheïsten in Nederland inmiddels groter dan het aantal gelovigen. Het aantal kerkbezoeken per persoon neemt af en vele kerken moeten hun deuren sluiten. Her en der worden zelfs kerken te koop aangeboden voor symbolische bedragen, of omgetoverd tot cappuccinocorner, avocadorestaurant of flexfestivallocatie. Het is duidelijk dat religie op zijn retour is, maar wat is het alternatief? Waar vindt de mens in 2017 nog zingeving, als hij voor altijd verstoten van god moet leven?

Vader van het existentialisme, Jean-Paul Sartre, moest niks hebben van religie. Volgens hem is er geen god en ook geen zin in het leven. We zijn er slechts. Doordat er niks is, zijn we gedoemd tot vrijheid. We moeten betekenis aan ons eigen leven zien te geven. Een concreet voorbeeld daarvan is zijn vlucht tot het Marxisme. Sartre was van mening dat engagement een goede zingeever is. Met het Marxisme is het echter niet zo goed afgelopen. Sartre steunde de meest totalitaire regimes. Enigszins paradoxaal lijkt het, aangezien het Marxisme de dood in de pot is voor individuele vrijheid en ontplooiing. Een geslaagde communistische heilstaat is er dan ook nooit

Simone de Beauvoir, Jean-Paul Sartre en Che Guevara in 1960

van gekomen, en tegenwoordig speelt echt socialisme geen rol van betekenis meer in de westerse politiek. Daarnaast is het zo dat jongeren in het algemeen niet zo politiek geëngageerd zijn. Van alle leeftijdsgroepen gaan jongeren tot 24 jaar bijvoorbeeld het minste naar de stembus.

“De mens anno 2017 kan zijn imago online gestalte geven, en daarmee ontsnappen aan zijn eigen zinloze middelmaat.”

Dan is er nog die andere existentialist, die zo niet genoemd wilde worden. Albert Camus, de tegenhanger van Sartre, moest niks hebben van het totalitaire gedachtegoed van zijn gewezen vriend. Camus pleitte voor de acceptatie van de absurde situatie (‘De mens die vraagt, en de wereld die op onredelijke wijze zwijgt.’) waarin wij zitten. Zingeving kon volgens Camus niet worden gevonden in sociale constructen als ideologie of religie, maar in het leven zelf. Door de acceptatie van de zinloze wereld kun je wel eerlijk leven, in harmonie met de natuur en de medemens. Wie op deze manier zin wil geven aan het leven, moet afstand doen van illusies. De kunstmatige zingeving geeft mensen valse hoop op een hiernamaals of een paradijs, terwijl het leven op aarde het enige is waarvan we zeker zijn. Het is echter juist die acceptatie waar mensen moeite mee hebben. De mens wil niet accepteren dat zijn leven geen zin heeft, en zal blijven zoeken naar bevestiging voor het tegenovergestelde.

“Mark Zuckerberg als messias en Kim Kardashian als profet. Boodschappers der bevestiging.”

In het digitale tijdperk speelt het zoeken van validering een centrale rol. Er is, zeker in de jongere generaties, bijna niemand meer die niet op de een of andere manier bezig is met Snapchat, Facebook of Instagram. Die sociale media hebben verscheidene functies. Zo is het natuurlijk een handige manier om op de hoogte te blijven, vriendschappen te onderhouden en de wereld te laten zien waar je mee bezig bent. Dat laatste lijkt vaak een vorm van modern escapisme. Door constant foto’s op Instagram te plaatsen kun je de wereld laten zien dat jouw leven wel degelijk wat voorstelt, dat de zin in jouw leven niet ontbreekt. De mens anno 2017 kan zijn imago online gestalte geven, en daarmee ontsnappen aan zijn eigen zinloze middelmaat. Met voldoende photoshop valt

er van elk geval nog wel iets te maken.

Sociale media zijn volgens mij de moderne uitwerking van de kunstmatige zingeving die Camus bedoelt, en nemen de plaats van religie en ideologie in. Jongeren zijn steeds minder religieus en steeds minder ideologisch ingesteld. Daartegenover zijn jongeren steeds meer online actief. Het lijkt erop dat sociale media voor jongeren een manier is om te ontsnappen aan het absurde leven waar ze weinig vat op hebben. Het geven van handvatten om te leven is een gemeenschappelijke eigenschap van religie en ideologie. Wanneer deze handvatten wegvallen, komt daar iets nieuws voor in de plaats, aangezien de realiteit leert dat mensen niet kunnen of willen accepteren dat we in een absurde situatie zitten. Commerciële bedrijven spelen uiteraard graag in op de natuurlijke verlangens van mensen. Ze springen in het gat van de onzekerheid van jongeren om zeltjes te winnen en geld te verdienen. Mark Zuckerberg als messias en Kim Kardashian als profet. Boodschappers der bevestiging. Ze verdienen hun brood door, net als elke georganiseerde religie, in te spelen op de grootste angst van mensen: de onzekerheid dat hun leven er niet toe doet.

“God is dood. Karl Marx ook. Wat in het heden overblijft zijn de sociale media.”

God is dood. Karl Marx ook. Wat in het heden overblijft zijn de sociale media. Niet meer profileren met religie of politieke kleur, maar met celebrities en influencers. Het is echter slechts een illusie dat sociale media daadwerkelijk zin geven aan het bestaan. Het is een makkelijk manipulatiemiddel, waar de oppervlakte mooi mee opgepoetst kan worden. Daaronder verandert er eigenlijk niks. Misschien is het zelfs wel zo dat daar alleen maar meer angst ontstaat, door de constante confrontatie met mensen die het nóg beter voor elkaar hebben. Op het moment dat men zich realiseert dat je zonder sociale media ook bestaat, op exact dezelfde wijze, wordt pijnlijk duidelijk dat niemand daadwerkelijk geïnteresseerd is in wat een ander op het internet plaatst. Het idee van zingeving is dat het leven diepte krijgt, dat je het voorziet van inhoud. Op sociale media gebeurt evenwel het tegenovergestelde. Juist die diepte en die inhoud ontbreekt, en slechts de opgepoetste oppervlakkigheid blijft bestaan. De mens zal echter altijd onzeker blijven, en altijd blijven vragen. Maar de wereld zal ook altijd blijven zwijgen. Hoe onredelijk dat ook is. Daar gaan de internetprofeten niks aan veranderen. **N**

De jurist met het arbeidsmarktperspectief

Een tijd geleden ontving ik mijn eerste dagvaarding, wegens een geschil dat ik met een Belgische drukker over de druk van een fotoboek heb. Om niet geheel onvoorbereid het gesprek met mijn (Belgische) advocate in te gaan zocht ik op internet basisinformatie over het Belgische rechtssysteem. Al zoekende realiseerde me dat in de afgelopen 10-15 jaar veel juridische informatie eenvoudig en (bijna) kosteloos beschikbaar is geworden.

Twintig jaar geleden – ik was 18 – richtte ik met een huisgenoot een bedrijfje op. Voor voorbeeldstatuten moesten we nog naar de balie van de Kamer van Koophandel en om te begrijpen wat de precieze consequenties zouden zijn spraken we af met een bevriende accountant.

Als eerstejaars deeltijdstudent Rechtsgeleerdheid stel ik mezelf regelmatig de vraag hoe het werk van een jurist er over 5 tot 10 jaar uitziet. Als bedrijfskundige heb ik de invloed van automatisering op de arbeidsmarkt de laatste jaren zien toenemen. In eerste instantie verdween het eenvoudigere routineuze werk: uw belastingaangifte wordt nu automatisch door de Belastingdienst ingevuld, u hoeft alleen nog maar te tekenen bij het kruisje, dus exit boekhouder. En een oprichtingsakte voor een BV genereert u zelf op een van de vele sites die u daarbij behulpzaam zijn, waardoor de rol van medewerkers van het notariskantoor afneemt.

Krijgt de gemiddelde jurist hetzelfde arbeidsmarktperspectief als, laten we zeggen, een student van een kunstacademie? Ik denk van wel, tenzij u nu zelf actie onderneemt.

“Krijgt de gemiddelde jurist hetzelfde arbeidsmarktperspectief als, laten we zeggen, een student van een kunstacademie? Ik denk van wel, tenzij u nu zelf actie onderneemt.”

Dit artikel is eerder in NOVUM verschenen als inleiding op de reeks *Technolog&Law* en gaat kort in op fundamentele veranderingen die veroorzaakt kunnen worden door *Blockchain* en *Artificial Intelligence*. De eerdere artikelen in deze reeks zijn in de periode maart tot en met juni 2017 verschenen en zijn via het archief van de NOVUM site te lezen. Ik laat in deze reeks de digitalisering van bestaande processen, zoals digitaal procederen,

achterwege. De overgang naar digitaal procederen is de overgang van paard en wagen naar een middenklasser met stoelverwarming. Maar bij de invoering van *Blockchains* is er überhaupt geen noodzaak meer om je te verplaatsen.

Bitcoins en blockchains

U heeft ongetwijfeld gehoord van *Bitcoins*. Deze virtuele munt is regelmatig in het nieuws als er grote stijgingen of dalingen in de koers optreden. Ook wordt deze valuta regelmatig in verband gebracht met de schimmige zaken die zich op internet afspelen (*The Dark Web*) waarin u wapens, drugs, porno en meer kunt kopen, die in verband met de anonimiteit af te rekenen zijn in *Bitcoins*. Wat weinigen zich realiseren is dat de structuur waarop *Bitcoins* gebaseerd zijn, de *Blockchain*, een grote invloed gaat hebben op hoe wij in de toekomst transacties uitvoeren. Een wetenschappelijk onverantwoord onderzoekje onder mijn medestudenten bleek dat de meerderheid niet wist wat een *Blockchain* is.

“Wat weinigen zich realiseren is dat de structuur waarop Bitcoins gebaseerd zijn, de Blockchain, een grote invloed gaat hebben op hoe wij in de toekomst transacties uitvoeren.”

Een *Blockchain* is een openbaar en gedistribueerd grootboek¹. Alle transacties zijn dus openbaar en worden op meerdere plaatsen vastgelegd. Openbaarheid betekent niet dat iedereen inzage heeft in uw transacties, enkel het niet herleidbare transactiekenmerk wordt getoond. Omdat een transactie tegelijkertijd op meerdere plaatsen is vastgelegd is deze onweerlegbaar.

Een illegale wijziging van de transactie, bijvoorbeeld de mutatie van de eigenaar van een registergoed, kan niet omdat u niet tegelijkertijd alle registraties in de *Blockchain* kunt aanpassen. Het vertrouwensaspect, waarvoor u nu bijvoorbeeld naar de notaris en het Kadaster gaat wordt hiermee door de *Blockchain* aangeboden. Vanuit het oogpunt van vertrouwen is voor de eenvoudigere transacties geen tussenkomst van de notaris meer nodig. Hoewel de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) inmiddels het belang van *Blockchains* geagendeerd heeft², vrees ik dat veel (kandidaat)notarissen en studenten Notarieel Recht nog niet inzien dat hun werk in de toekomst ingrijpend verandert.

In het verlengde van *Blockchains* liggen de *Smart Contracts*: dit zijn geautomatiseerde contracten. Als aan een vooraf

gedefinieerde eis voldaan is wordt zonder menselijke tussenkomst een actie uitgevoerd. Er wordt direct betaald zodra de postbus van de ontvangende partij heeft bevestigd dat het bestelde goed is geleverd. Maar ook andere voorbeelden zijn denkbaar. Stel u trouwt na uw studie. Bij het aangaan van het huwelijk leggen u en uw partner de huwelijksvoorwaarden vast in een *Smart Contract* dat vervolgens in de *Blockchain* wordt opgeslagen. Gedurende het huwelijk wordt ieder jaar het periodieke verrekeningsbeding automatisch uitgevoerd. In geval van een scheiding worden automatisch de voorwaarden van het *Smart Contract* uitgevoerd; denk aan de verdeling van het kapitaal, pensioenrechten en bezoekersregelingen van de kinderen³.

Artificial Intelligence

Een andere ontwikkeling, die misschien meer impact heeft dan *Blockchains*, is die van de kunstmatige intelligentie (*Artificial Intelligence* (AI)). Ross, de AI robot van IBM heeft nu al de intelligentie van een rechtenstudent. Deze robot zal binnen een paar jaar dus een directe concurrent zijn van de pas afgestudeerde jurist.

“Ross, de AI robot van IBM heeft nu al de intelligentie van een rechtenstudent. Deze robot zal binnen een paar jaar dus een directe concurrent zijn van de pas afgestudeerde jurist.”

Onlangs organiseerde het *Center for Entrepreneurship and Innovation* van onze faculteit een workshop over JuriBot. JuriBot is een zoekmachine (robot) ontwikkeld door SemLab die het zoeken in uitspraken en arresten van het Nederlandse strafrecht makkelijker maakt door middel van semantische analyse. De robot is nog in testfase, maar het laat zien waar de toekomst heengaat: de computer gaat een deel van het onderzoekswerk van juristen overnemen. Het voordeel is dat u zich als jurist bezig kunt houden met interessante taken: het analyseren, het beoordelen, het nuanceren. Ook komt u beter beslagen ten ijs omdat u snel onderzoek kunt doen. Maar het nadeel is ook zichtbaar: om ervaring op te doen begint u vaak in een functie waarbij het verzamelen en analyseren van informatie een belangrijk bestanddeel is. Dit werk wordt straks door een robot gedaan. Waar gaat u dan de ervaring opdoen die u nodig heeft om succesvol het interessante werk te doen? En hoe zit het eigenlijk met de ontwikkelingen van de robot die nu al in 79% van de

gevallen de uitspraak van het EHRM kan voorspellen?⁴

“Om ervaring op te doen begint u vaak in een functie waarbij het verzamelen en analyseren van informatie een belangrijk bestanddeel is. Dit werk wordt straks door een robot gedaan.”

U bent te conservatief...

De kans is zeer wel aanwezig dat u als rechtenstudent een tikje conservatief bent. Wellicht in algemene zin van het woord, maar in ieder geval in technologische zin: Jawel, u gebruikt een smartphone en bent actief op LinkedIn en Facebook, maar al het andere “met computers” is toch meer iets voor de mannen en vrouwen van de Beta-campus.

Ik denk dat dit een denkfout is: om succesvol te worden in uw loopbaan als jurist zult u de concepten van deze technologische ontwikkelingen moeten begrijpen en kunnen doorgronden. U zult merken dat, zeker in het propedeusejaar, het curriculum weinig aandacht heeft voor actuele ontwikkelingen, simpelweg omdat u vertrouwd moet worden gemaakt met de beginselen van het Nederlandse en Europese rechtssysteem. Daarom bent u zelf verantwoordelijk om uzelf te blijven informeren van de technologische ontwikkelingen die relevant zijn voor toekomstige juristen. Ik hoop dat ik met dit artikel een kleine bijdrage aan heb kunnen leveren!

Dit artikel is eerder verschenen in NOVUM jaargang 38, nummer 2, maart 2017.

1. ‘Blockchain in vijf minuten’ (animatie), *Dutchchain YouTube* 14 oktober 2014, te raadplegen via <https://www.youtube.com/watch?v=gKC2oeIL878>
2. ‘Bedreiging trustfunctie notaris bij blockchain-toepassingen’, *knbn.nl* 8 maart 2016, te raadplegen via: <https://www.knbn.nl/nieuwsberichten/bedreiging-trustfunctie-notaris-bij-blockchain-toepassingen>
3. ‘Marry with Blockchain – divorce with smart contract’, *faizoid.com*, te raadplegen via: <http://faizoid.com/marry-blockchain-divorce-smart-contract/>
4. T. Mendelsohn, ‘AI judge created by British scientists can predict human rights rulings’, *Ars Technica* 24 oktober 2016, te raadplegen via: <https://arstechnica.com/tech-policy/2016/10/artificial-intelligence-british-scientists-predicts-human-rights-rulings/>

15 juni jl. was het zo ver: de afschaffing van de roamingkosten in de hele Europese Unie. Je hoeft dus niet meer bang te zijn voor torenhoge kosten als je Nederland verlaat. De kosten betaal je namelijk vanuit je bundel. Het lijkt alsof de nieuwe regelgeving Europa als één land beschouwt. Dit is echter niet het geval. Inwoners van verschillende lidstaten betalen verschillende tarieven. Een inwoner uit België betaalt niet hetzelfde tarief als een inwoner uit Nederland. Het tarief dat de inwoner betaalt is het tarief van het ‘thuisland’. In deze bijdrage wordt kort stil gestaan bij de oude situatie en worden een aantal essentiële punten van de nieuwe regeling belicht.

“Zodra je een voet buiten de grenzen zette – of als je het (on)geluk hebt om in een grensgebied te wonen- dan is het netwerk van ‘jouw’ provider niet meer binnen bereik.”

Vóór 15 juni 2017

Het systeem van vóór 15 juni 2017 werkte als volgt. De consument sluit een abonnement af met de provider. Hiervoor betaalde de consument aan de provider een maandelijks bedrag om gebruik te mogen maken van het communicatienetwerk van de provider. Dit hield in dat de consument (on)beperkt aantal minuten, sms’jes en data krijgt. Het bedrag dat hiervoor betaald moest worden gold alleen binnen de grenzen van Nederland. Zodra je een voet buiten de grenzen zette – of als je het (on)geluk hebt om in een grensgebied te wonen- dan is het netwerk van ‘jouw’ provider niet meer binnen bereik. Dat leidde ertoe dat je verbonden werd met het netwerk van de buitenlandse provider. De buitenlandse provider stelt zijn netwerk niet zonder kosten beschikbaar. Providers

brengen *wholesale roamingtarieven* bij elkaar in rekening. Deze kosten werden vervolgens aan de consument doorberekend. De consument betaalde de zogeheten *roamingkosten*. Deze kosten zijn tot stand gekomen door afspraken tussen verschillende Europese en internationale telecombedrijven. Op de factuur die de consument maandelijks ontving waren deze roamingkosten te vinden.

Roaming is zoals bekend niet goedkoop. Dat heeft ertoe geleid dat reizigers zo min mogelijk naar hun telefoon grepen om zodoende de torenhoge kosten te besparen. Vanuit een sociaal oogpunt is dit eigenlijk niet eens zo negatief, maar vanuit het perspectief van de EU is dit wel *gek*. Het is gek, omdat de EU voor één markt staat met vrij verkeer van goederen, personen en kapitaal. Na jarenlang te onderhandelen om de roamingkosten binnen de EU-zone af te schaffen zijn er regels vastgesteld in verordening 2120/2015. Wat is er nu veranderd?

“Vanuit een sociaal oogpunt is dit eigenlijk niet eens zo negatief, maar vanuit het perspectief van de EU is dit wel gek. Het is gek, omdat de EU voor één markt staat met vrij verkeer van goederen, personen en kapitaal.”

Na 15 juni 2017

De nieuwe regeling geldt voor bellen en internetten *vanuit* een van de EU-lidstaten. Ben je bijvoorbeeld op vakantie in een EU-lidstaat, dan geldt het ‘*roam like at home*’- principe (verder: RLAH-principe). Dit houdt in dat bellen, sms’en en internetten evenveel kost als in Nederland. De regeling

is dus bedoeld voor mensen die *af en toe* op reis gaan buiten het land waar ze wonen. Het is van belang om te beseffen dat dit principe *alleen* voor EU-lidstaten geldt en dus niet voor Europa als geheel. Sommige providers beschouwen bepaalde landen als EU-lidstaten. Een voorbeeld hiervan is Vodafone. Deze provider hanteert het RLAH-principe ook voor Turkije, terwijl Turkije geen EU-lidstaat is.

at home

bellen en sms'en

Gracia Sehdou

“De nieuwe regeling geldt voor bellen en internetten vanuit een van de EU-lidstaten. Ben je bijvoorbeeld op vakantie in een EU-lidstaat, dan geldt het ‘roam like at home’- principe.”

De kosten voor bellen, gebeld worden, sms'en en internetten komen in de plaats van de roamingkosten. Dit komt uit de normale bundel van de consument. Opmerking verdient dat het RLAH-principe niet inhoudt dat de tarieven in de gehele EU-zone dezelfde zijn. Het is mogelijk dat een inwoner in Duitsland hetzelfde abonnement heeft als een inwoner in Nederland – in termen van aantal belminuten en gigabytes etc.- maar dat de Duitse inwoner meer betaalt voor zijn abonnement dan de Nederlandse inwoner. Zoals gezegd; de nieuwe regeling geldt voor bellen en internetten vanuit de lidstaten. Dit betekent dat wanneer je vanuit Nederland naar het buitenland belt, je nog steeds een hoger tarief betaalt. Dit vormt een uitzondering op het RLAH-principe.

“Telecomaanbieders hanteren het zogenaamde ‘beleid inzake redelijk gebruik’. In de praktijk betekent dit dat providers eerlijke, redelijke en proportionele beperkingen mogen opleggen om misbruik te voorkomen.”

Telecomaanbieders hanteren het zogenaamde ‘beleid inzake redelijk gebruik’.¹ In de praktijk betekent dit dat providers eerlijke, redelijke en proportionele beperkingen mogen opleggen om misbruik te voorkomen. De Europese Commissie heeft daarom voor een ‘fair use policy’² gekozen. Voor de consument betekent dit dat hij/zij het grootste gedeelte van het jaar in het ‘thuisland’ moet verblijven. Indien de consument een groot deel van het jaar in het buitenland verblijft, dan kan de provider maatregelen nemen:

“The general rule is that as long as you spend more time at home than abroad, or you use your mobile phone more at home than abroad, you can roam at domestic prices when travelling wherever in the EU. This is considered a fair use of roaming services.”³

Ben je van plan om een semester in het buitenland te doorbrengen, dan is het nog steeds aan te raden om een abonnement af te sluiten in het land waar je zult verblijven (ook indien dit land een EU-lidstaat is). Indien je (meer dan) 4 maanden in het buitenland verblijft, dan kan de provider namelijk wél extra kosten in rekening brengen.

Datalimieten

Hoe zit het met ‘onbeperkte’ databundels? Indien je in het thuisland ‘onbeperkt mag bellen en internetten’ dan geldt dit niet wanneer je in het buitenland bent. Alleen bellen en sms'en is onbeperkt. Voor internet geldt een uitzondering:

“If at home you have unlimited mobile data or very cheap mobile data, your operator may apply a safeguard (fair use) limit on data use while roaming. If this is the case, the operator will have to inform you in advance about such a limit and have to alert you in case you reach it. That safeguard limit will be high enough to cover most, if not all, of your roaming needs. Beyond this threshold, you can continue data roaming, subject to a small charge (maximum €7.70/GB + VAT; this will decline gradually to reach €2.50/GB as of 2022).”⁴

“Onbeperkt internetten in Nederland betekent niet onbeperkt internetten in het buitenland!”

Dit betekent dat een verplichting komt te rusten op de provider om de consument te informeren over een eventuele limiet op roaming. En nog belangrijker: onbeperkt internetten in Nederland betekent niet onbeperkt internetten in het buitenland!

Als de klant een bundel heeft met beperkt of heel goedkoop dataverkeer, dan mag de provider een limiet hanteren voor ‘redelijk gebruik’ bij het vaststellen van de dataroaming:

“The operator is only entitled to apply a roam like at home data limit in 2017 in case you pay less than €3.85/GB of data used (in 2018 less than €3/GB, in 2019 less than €2.25/GB). The actual limit depends on the monthly amount you pay for your mobile contract. The limit is calculated as in question 19.”⁵

Klanten met een *prepaidkaart* kunnen ook roamen tegen het thuis tarief. Dit is wederom niet ongelimiteerd. Het telecombedrijf mag namelijk een limiet hanteren voor

zover de klant tenminste per eenheid betaalt en het tarief in het thuisland minder dan €7,70 per GB bedraagt. De limiet mag niet lager zijn dan het volume dat al op de prepaidkaart beschikbaar is, gedeeld door de €7,70 per GB.⁶ Een voorbeeld:

Jensen woont in Zweden en gaat naar Spanje op vakantie. Jensen gebruikt een prepaidkaart voor zijn smartphone. Het (bel)tegoed dat nog beschikbaar is op het moment dat Jensen in Spanje is bedraagt €15. Dit bedrag kan hij gebruiken om op het internet te surfen. Hiervoor krijgt hij ruim 1,9 GB (€15 beltegoed / €7,70 per GB = 1,9 GB).

Met de nieuwe regeling is het dus mogelijk geworden voor de consument om gebruik te maken van de op zijn smartphone beschikbare telecomdiensten tegen het 'thuis tarief'. Dit is echter niet ongelimiteerd zoals uit het bovenstaande is gebleken. De vraag die nu rijst is of een nadeel kleeft aan het RLAH-principe.

Nadeel...?

Het is wellicht te verwachten: het afschaffen van roamingkosten komt ook met een nadeel. In Nederland gold netneutraliteit. Dat houdt in dat providers geen onderscheid mogen maken tussen verschillende internetdiensten zoals Netflix en Videoland. In de praktijk betekent dit dat providers bijvoorbeeld niet Netflix mogen blokkeren; immers al het internetverkeer moet gelijk worden behandeld. Met de komst van de nieuwe Europese regels is de strenge netneutraliteit niet meer aan de orde. Providers mogen volgens de nieuwe regels namelijk wel voorrang geven aan bepaalde internetdiensten. De vraag is natuurlijk in hoeverre dit in overeenstemming is met de doelstelling van de EU: vrij verkeer van goederen, personen en kapitaal. Was dit niet dé reden voor afschaffing van de roamingkosten?

“Met de komst van de nieuwe Europese regels is de strenge netneutraliteit niet meer aan de orde. Providers mogen volgens de nieuwe regels namelijk wel voorrang geven aan bepaalde internetdiensten.”

Slotwoord

Met de afschaffing van de roamingkosten wordt de consument beschermd tegen torenhoge rekeningen. De nieuwe regeling maakt het mogelijk om vanuit een EU-lidstaat te bellen en te internetten voor hetzelfde tarief als het tarief dat in het thuisland geldt. Ondanks dat de nieuwe regeling met veel voordelen komt (de nadelen moet zich wellicht nog bewijzen), zijn er genoeg valkuilen voor de klant. De klant moet bijvoorbeeld zich realiseren dat er nu niet één tarief geldt in de EU. Ook moet de klant bedacht zijn dat niet 'heel Europa' onder de nieuwe regeling valt. Er gelden bijvoorbeeld wel roamingkosten als je in Zwitserland bent (en misschien in de toekomst in het VK). Verder mogen providers limieten stellen in het kader van de *fair use policy*. Dit lijkt op het eerste gezicht 'simpele voorzorgmaatregelen', maar het is niet onbedenklijk dat de klant zich makkelijk kan vergissen. De consument dient daarom scherp te blijven. **N**

1. Art. 6ter EU-Verordening 2120/2015.

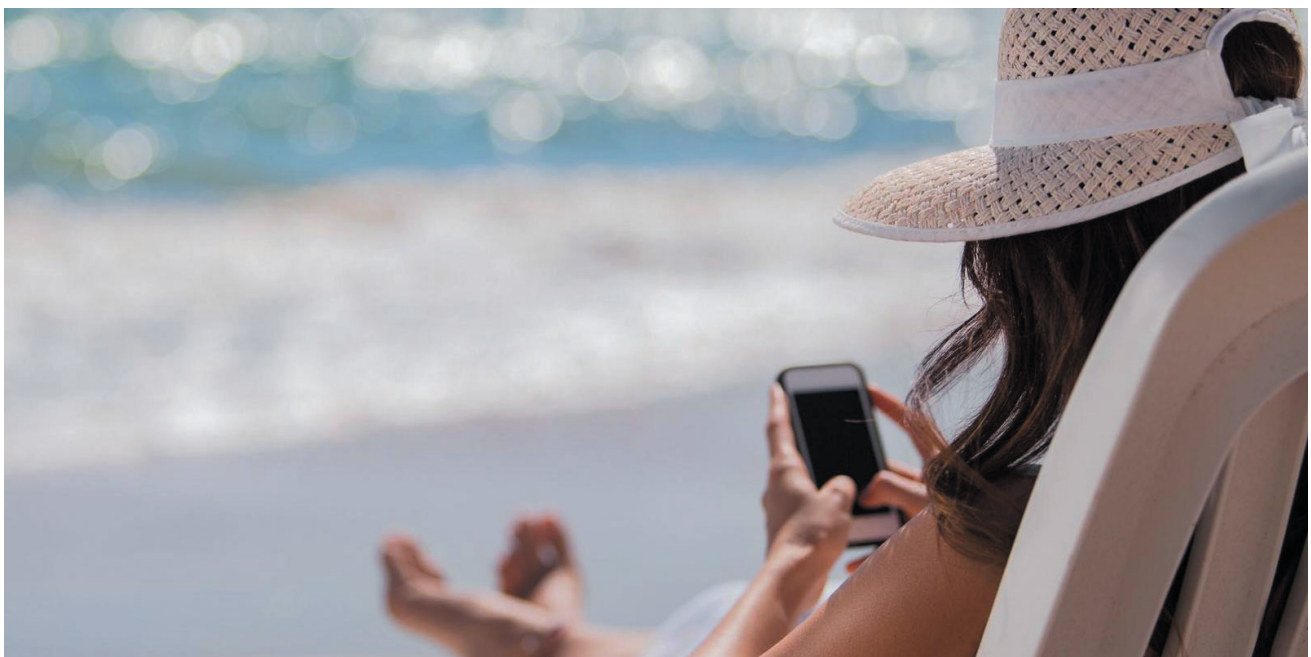
2. Zie considerans (22) van EU-Verordening 2120/2015.

3. Zie vraag 3 *Frequently asked questions | Roam like at home* van de Europese Commissie: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/faq/frequently-asked-questions-roam-home>.

4. Zie vraag 4 *Frequently asked questions | Roam like at home* van de Europese Commissie: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/faq/frequently-asked-questions-roam-home>.

5. Zie vraag 20 *Frequently asked questions | Roam like at home* van de Europese Commissie: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/faq/frequently-asked-questions-roam-home>.

6. Zie *Roaming in de EU*, http://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/telecoms-internet/mobile-roaming-costs/index_nl.htm.

Het recht op kwetsbaarheid

Fatima Jarmohamed

Mei staat voor vele studenten gelijk aan het moeten schrijven van hun scriptie. Hetzij een bachelorscriptie, hetzij een masterscriptie: velen kunnen zich vinden in het populaire acroniem T.H.E.S.I.S. (True Happiness Ended Since It Started).

Nu word ik (nog) niet intens ongelukkig van mijn scriptie, maar het station van Diepe frustratie en Wanhoop ben ik absoluut gepasseerd. Op een zekere zondag die ik in het ouderlijk huis doorbreng, ben ik het zat en besluit ik de rest van de middag met een boek in de tuin te zitten. Ik duik in de boekenkast van mijn ouders, en kom tot de ontdekking dat ik al vrij veel boeken heb gelezen. Niet goed voor mijn frustratie.

Wel stuit ik op een bekende naam: Brené Brown. Haar naam herinner ik me van het bekende TEDx-filmpje (aanrader!) en het boek ziet er interessant uit: 'De kracht van kwetsbaarheid'. Het boek leest vlot weg en ik moet toegeven dat best leuk is om te lezen hoe de schrijfster tot haar heldere conclusies is gekomen. Kortweg: de lezer wordt aangespoord om het lef te hebben om te laten zien dat ook hij imperfect is. Als mens ontleen je je waarde immers niet aan een absoluut gebrek aan fouten. Fouten leiden niet automatisch tot het zijn van een slecht mens, maar in de huidige maatschappij lijkt soms het tegendeel waar te zijn.

Wat geblader en vele *moments of enlightenment* verder lees ik opeens: 'De American Bar Association, de beroepsorganisatie van advocaten in de VS, meldt dat onder advocaten het percentage voor zelfdoding bijna vier keer zo hoog is als onder de bevolking in het algemeen.'

Ik lees wat aandachtiger. Dit wordt toegeschreven aan het perfectionisme van advocaten en de agressiviteit en emotionele afstandelijkheid die van deze specifieke beroepsgroep wordt geëist. Hoe het ook zij, zoveel plek voor een kwetsbare houding lijkt er ook helemaal niet te zijn in de advocatuur. Ook niet in het recht. Of wel? Recht en beleid gaan ook hand in hand en als het om beleid gaat, is er wél plaats voor kwetsbaarheid.

Zo heeft kreeg burgemeester Lenferink veel lof toen hij zich op een zeer kwetsbare wijze opstelde in de zaak Benno L. Hij heeft aangegeven persoonlijk in te staan voor de pedoseksueel die twee jaar in Leiden woonde en dat hij op zou stappen als Benno L. weer de fout in zou gaan. De moed en kwetsbaarheid die hij hierbij heeft getoond, is hem in dank afgenomen. In een column

heeft prof. Ellian geopperd dat dergelijk gedrag ook als voorbeeld zou moeten dienen in Den Haag.

Mijn gedachten dwalen ook af naar Cesare Beccaria, de 18^e-eeuwse strafrechtfilosoof. Hij was van mening dat de wetgever bij het uitvaardigen van wetten en straffen rekening moet houden met een bepaald percentage misdadigers dat vrijuit zal gaan. Ervoor willen zorgen dat alle misdadigers worden bestraft zorgt voor een te grote last voor de onschuldige burgers. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat onschuldige burgers ten onrechte worden opgepakt of dat onschuldige burgers met een te strakke hand worden geregeerd omdat een kleine groep zich niet naar behoren weet te gedragen. Anders gezegd: het verlies moet worden geaccepteerd.

Zou het dan ook voor meer begrip in de maatschappij zorgen als de overheid openlijk toegeeft nooit in staat te zijn om alle misdaden te bestraffen, 'maar dat het wel heel hard z'n best doet'? Een deel van Nederland zal het op prijs stellen als de overheid eerlijk toegeeft altijd fouten te zullen blijven maken. Het maakt de overheid menselijk. Een ander deel zal het ongetwijfeld geen prettige gedachte vinden.

Bij de gedachte aan het recht en Vrouwe Justitia denk ik aan een duidelijk, vastomlijnd (en feilloos) rechtsstelsel. Ik heb het veilige gevoel dat ik weet waar ik aan toe ben en ik mijn vertrouwen kan leggen in het recht.

De mensen die de taak van de feilloze Vrouwe Justitia uitvoeren zijn zelf echter niet feilloos. Ik krijg het idee dat het voor de maatschappelijke rust een fijn idee is dat het recht niet ontvankelijk is voor fouten. Tenzij de fouten reeds gemaakt zijn en ze moeten worden toegegeven en gecorrigeerd. Het feilloze masker wordt dan even afgezet, de rommel wordt opgeruimd en ja hoor, het masker wordt weer opgezet.

'Fake it until you make it' lijkt me echter niet een conclusie waar ik blij van word. Ik word er wel een beetje moedeloos van. Uiteindelijk heeft het boek me wel in een kwetsbare positie geplaatst. Ik kruip achter mijn laptop en moet aan mezelf toegeven dat ik geen idee heb wat ik aan het doen ben terwijl ik verwoed verder typ: I'll fake it until I make it.

*Dit artikel is eerder verschenen in NOVUM jaargang 35, nummer 8, juli 2014. **N***

Begin februari wekte Geert Wilders nationaal verontwaardiging op door een gefotoshopte foto met Alexander Pechtold bij een sharia-demonstratie de digitale speeltuin van Twitter in te sturen. Rutte sprak zijn verontwaardiging uit en pleegde een belletje met Pechtold om hem te troosten. Eveneens verscheen Rutte bij Jinek, om uiteen te zetten dat dit ‘echt niet normaal’ was. Maar wie Rutte zegt, zegt ‘de grijns regeert’, en daarom lachte Rutte zijn tanden bloot bij het zien van enkele andere photoshops, die Eva Jinek op alle schermen in de studio vertoonde. Naar aanleiding van de foto van Pechtold, had een website het initiatief genomen om van allerlei andere politici leuke plaatjes te maken. Zo verscheen Asscher als kassajuffrouw, Buma als jolige bakfiets-moeder en Rutte als een plus-size bikini-model. Rutte grinnikte nog het hardst om zichzelf en het voorval Wilders/Pechtold was weer vergeten. Gelukkig was er wat te lachen, en we konden weer door. Door mee te gaan in Wilders retoriek (namelijk politici in plaatjes photoshopen, weliswaar wel plaatjes van een compleet verschillend karakter), werd de zaak afgedaan.

“Waarom moet een goed politicus tegenwoordig voldoen?”

Waarom moet een goed politicus tegenwoordig voldoen? Wat zijn de capaciteiten en kwaliteiten die wij graag zien bij diegenen aan wie wij de regie van onze leefomgeving voor 4 jaar in handen geven? In tijden van *identity politics* waarin de persoon van de politicus steeds belangrijker wordt en veel mensen zich aangetrokken voelen tot een bepaalde partij of politiek gedachtegoed vanwege één bepaald gezicht, zijn dergelijke overwegingen belangrijk. Hoe proberen politici (met name in campagnetijden) kiezers voor zich te winnen? Maken zij daarbij gebruik van valide, logische argumenten of maken zij eerder gebruik van emoties en hun eigen reputatie? Hier komt de kunst van het overtuigen – de retorica – in beeld. Deze vanouds klassieke discipline kan geplaatst worden tegenover het vinden van de waarheid, oftewel (in Platoonse zin): de dialectiek.

Dat de ideeën die klassieke retoriци op papier zetten niet gedateerd zijn, maar eerder vergeten, getuigt van het grote aanbod aan debat-cursussen, die zich doorgaans op precies die technieken beroepen die ook 2000 jaar geleden al werden gebruikt. Vaak worden als ‘keys to succes’ termen genoemd als ‘credibility,’ ‘common ground’ en

‘structure’. In wezen gaat het hier om niets anders dan de *ethos*, *pathos* en de *logos*, de stijlfiguren die afstammen uit Aristoteles’ *Rhetorica*.

“Dat de ideeën die klassieke retoriци op papier zetten niet gedateerd zijn, maar eerder vergeten, getuigt van het grote aanbod aan debat-cursussen, die zich doorgaans op precies die technieken beroepen die ook 2000 jaar geleden al werden gebruikt.”

Het probleem in de retorica ontstaat als het gaat om de vraag waar het overtuigen zich op richt. *I have a dream* en *Letter from Birmingham Jail* (1963) van Martin Luther King zijn de geschiedenis ingegaan als retorische pareltjes. Retorica kan goed zijn, als de boodschap eronder dat ook is. Daarentegen toont (om maar een voorbeeld te noemen) de *Sportpalastrede* (1943) van Joseph Goebbels, waarin hij het Duitse volk, moreel en fysiek uitgeput van een jarenlange oorlog, moest overtuigen tot nog een laatste krachtmeting voor de overwinning van het nationaal-socialisme, voor welke gruwelijke doelen retorica als middel kan dienen. De retorica is een roos met veel scherpe doornen.

Een van de bekendste klassieke retoriци is Cicero (106 - 43 voor Chr.). In zijn werk *De Oratore* schrijft Cicero dat in zijn tijd goede redenaars ver te zoeken zijn. Veelal wordt door retoriци het stijlmiddel van de *pathos* ingezet, slechts één van de drie noodzakelijke instrumenten die een goede rede vergt. Waarom? Omdat, in Cicero’s woorden, het ontzettend moeilijk is om een betoog te houden dat niet alleen een beroep doet op de emoties van de toehoorder (*pathos*) en de reputatie van de retor (*ethos*) maar ook nog eens een logisch, inhoudelijk verhaal is. De *logos* bleek voor Cicero’s tijdgenoten een struikelblok. Cicero kende nog geen Twitter. Is het mogelijk om in 140 tekens een inhoudelijke, logische boodschap te verkondigen?

De problematiek van de retorica was al eerder aan de kaak gesteld door Socrates in de Platoonse dialogen. In onder meer *Phaedrus* en *Gorgias* staat de vraag naar de retorica centraal. De retorica was Socrates een doorn in het oog. Zijn leven lang streed Socrates tegen de sofisten, leermeesters in de retorica, die volgens Socrates alleen maar gericht waren op de oppervlakkige overtuiging. In tegenstelling tot Socrates zelf, die immers op zoek

retoriek of dialectiek?

Laetitia Houben

was naar de waarheid der dingen. Hij stelt dan ook tegenover de retorica de *dialectiek*, zijn methode van benaderen van de waarheid. Met behulp van de bekende Socratische ondervragingen ondervroeg Socrates zijn gesprekspartners en analyseerde het onderwerp dat op tafel lag, teneinde een stukje dichter uit de grot der schaduwen te treden.

“Socrates vraagt zich niet alleen af *wat* retorica is en waar het op is gericht, maar ook wat beter werkt. Overtuigen aan de oppervlakte of innerlijke overtuiging?”

Socrates vraagt zich niet alleen af *wat* retorica is en *waar* het op is gericht, maar ook wat beter werkt. Overtuigen aan de oppervlakte of innerlijke overtuiging?

Volgens Socrates is retorica niets dan opsmuk. Zoals cosmetica zich verhoudt tot een goed lichaam, zo verhoudt retorica zich tot de rechtvaardigheid: eerstgenoemde leidt niet werkelijk tot een gezond, mooi uiterlijk (in tegenstelling tot bijvoorbeeld sport), het tweede leidt niet tot bijvoorbeeld een werkelijk rechtvaardige uitspraak (in tegenstelling tot kennis van rechtvaardigheid). Socrates' dialectische methode drijft de toehoorder als het ware in een hoek, waardoor diegene niet anders kan dan *zelf* zijn mening bijstellen, omdat hij inziet dat hetgeen hij voorheen dacht onwaar blijkt te zijn.

Men kan dus discussiëren over het feit wat beter werkt: retorica of dialectiek. Het is echter niet mogelijk om te zeggen welke methode het meest geschikt is, want beiden streven een ander doel na. Beiden zijn zij in hun eigen veld succesvol. De retorica is in de manier zoals ze wordt ingezet zeer effectief (bijvoorbeeld in de politiek), omdat haar doel niet is de waarheid te vinden.

Dat daargelaten lijkt de retorica een moreel karakter te ontberen. Als ik iemand wil overtuigen dat het een goed idee is om niet te studeren voor zijn tentamen en te frauderen zodat hij in elk geval naar een leuk feestje kan, leent zich daar de retorica voor: het is een *techné*, een kundigheid.

Keren wij terug naar de vraag die hier centraal staat: dient een politicus zich bezig te houden met retorica of met dialectiek? Het is evident wat hierop idealiter het antwoord is. Het is ook evident dat dat inderdaad idealistisch is, en daarmee niet het geval: in de politiek zijn we aangewezen op retoriek, de kunst van het overtuigen

ongeacht waarvan. Maar we kunnen aansluiten bij Cicero: een goed retor zijn is zo makkelijk nog niet, tenminste, als je met inhoud en argumenten (oftewel *logos*) je publiek wil overtuigen.

Het voorbeeld dat aanleiding was voor dit stuk, doet ons de moed in schoenen zinken wat dit betreft. De *logos* is inderdaad ver te zoeken. Dat politici desondanks succesvol zijn in het creëren van een achterban, is interessant. In Plato's optiek is namelijk de dialectiek bij uitstek geschikt voor overtuiging, en niet de retorica. De eigen achterban overtuigen van een bepaalde politieke opvatting is echter zo moeilijk niet. Preken voor eigen parochie is voor de meesten een koud kunstje. De uitdaging ligt hem in het overtuigen van iemand met een *afwijkende* opvatting.

Retorica, aldus Socrates, is dan toch misschien wat ingewikkelder dan op het eerste gezicht lijkt. Er komt meer bij kijken, namelijk kennis van de menselijke ziel. De dialectiek, die voorafgaat aan de retorica (in feite enkel de kers op de taart), vraagt van de redenaar analytische kennis van verschillende soorten redevoeringen én van de menselijke ziel te hebben, om zodoende de geschikte redevoering op de geschikte ziel toe te passen. Volgens Socrates bestaat een werkelijk goede redevoering niet uit het overtuigen van de massa, maar moet de redenaar de waarheid kennen van het betreffende onderwerp.

“Volgens Socrates bestaat een werkelijk goede redevoering niet uit het overtuigen van de massa, maar moet de redenaar de waarheid kennen van het betreffende onderwerp.”

In de politiek zouden veel politici er geen slecht aandoen bijvoorbeeld de *Phaedrus* van Plato eens te lezen: veel debatten zijn gericht op het verkrijgen van het eigen gelijk. Of de betreffende politicus de waarheid van het onderwerp kent, is maar de vraag. **N**

De huidige generatie studenten is erin opgegroeid: de digitale wereld. Zo vanzelfsprekend als wij een whatsappje of een e-mailtje naar onze vrienden sturen en een Insta-waardige foto met de rest van de wereld delen is het niet altijd geweest. De student van vroeger klopte gewoon bij iemand op de deur. En als diegene dan niet thuis was? Dan werd er een briefje op de deurmat achtergelaten met de mededeling dat het toch wel jammer was dat er nu niet gezellig samen een kopje koffie kon worden genuttigd, maar dat zou de volgende keer dan wel komen. Want hoewel destijds niet à la minute kon worden geïnformeerd naar de *whereabouts* van dezen of genen, is Leiden nooit groot geweest. De kans dat je je gemiste koffiedate in de week die volgde, ergens in het Leidsche, tegen het lijf zou lopen was ook toen al aanzienlijk. Zo'n groot probleem was een spontane, gemiste koffieafspraak dus ook weer niet.

“De student van vroeger klopte gewoon bij iemand op de deur.”

Een medium als whatsapp maakt het leven wel een tikkeltje georganiseerder. De afspraak met je scriptiebegeleider loopt uit? Dan meld je even dat je tien minuutjes later op je lunchafspraak verschijnt. En hé, wat blijkt? Het komt voor degene met wie je de lunchafspraak hebt eigenlijk ook beter uit; diegene kan in de extra tien minuten nog precies een hoofdstuk uitlezen. De student van tegenwoordig hoeft niet meer eindeloos te wachten tot iemand ein-de-lijk opduikt na een uitgelopen afspraak. Waar je vroeger vanuit de UB naar iemands huis fietste, aanklopte, een briefje schreef en weer onverrichterzake naar de UB afdroop, is al dat ongemak met dank aan de sociale media tegenwoordig niet meer aan de orde.

“Jij bent niet de enige die profiteert van al deze handige apps en functies op je telefoon. Ook de politie en andere opsporingsdiensten maken dankbaar gebruik van alle toegankelijke data in een mobiele telefoon.”

Whatsapp draagt zo bij aan een betere organisatie en overzichtelijkheid van je eigen leventje. Bovendien kun je heel ver terugkijken in iemands berichten en zelfs specifiek naar bepaalde zoektermen zoeken. Wat was Pietjes adres ook alweer precies? Grote kans dat je het bericht waarin Pietje zijn adres gaf in een mum van tijd

hebt teruggevonden als je op ‘adres’ zoekt. Ideaal toch? Maar jij bent niet de enige die profiteert van al deze handige apps en functies op je telefoon. Ook de politie en andere opsporingsdiensten maken dankbaar gebruik van alle toegankelijke data in een mobiele telefoon.

Zo bepaalt artikel 94 Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv) dat alle voorwerpen die kunnen bijdragen aan het achterhalen van de waarheid omtrent een strafbaar feit waarvan iemand wordt verdacht in beslag genomen kunnen worden, zoals bijvoorbeeld een smartphone. Deze algemene bevoegdheid tot inbeslagneming behelst tevens de impliciete bevoegdheid om onderzoek te verrichten aan het inbeslaggenomen voorwerp.¹ Dit betekent bijvoorbeeld dat de politie, wanneer zij iemand verdenkt van moord, in de smartphone van de verdachte mag kijken als zij denkt op de smartphone informatie met betrekking tot de eventuele moord te vinden. Hierbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan opgeslagen locatiegegevens, of Whatsapp-berichten waaruit blijkt dat de verdachte zich op een bepaald tijdstip op een bepaalde locatie bevond.

“Het moge duidelijk zijn dat de moderne technologie in grote mate bijdraagt aan de opsporing van strafbare feiten. Een mobiele telefoon bevat een schat aan gebundelde informatie.”

Het moge duidelijk zijn dat de moderne technologie in grote mate bijdraagt aan de opsporing van strafbare feiten. Een mobiele telefoon bevat een schat aan gebundelde informatie. Als je van een strafbaar feit wordt verdacht, kan dat ene whatsappje dat je stuurde om te laten weten dat je later op een lunchafspraak komt, ineens onderdeel van het bewijs uitmaken dat je op het moment waarop het delict plaatsvond wel of juist niet op de plaats delict aanwezig was. Alle informatie die verdachten op hun mobiele telefoon hebben staan kan door opsporingsambtenaren op grond van artikel 94 Sv dus ‘zomaar’ worden ingezien.

Hoe zit het dan met de bescherming van privacy? Artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM) luidt als volgt: “Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie”. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) heeft in

de zaak *Liberty e.a. tegen Verenigd Koninkrijk* bepaald dat onder “privéleven” en “correspondentie” mede worden verstaan communicatie die plaatsvindt via telefoon, fax en e-mail.² In de zaak *Prezhdarovi tegen Bulgarije* stelde het EHRM dat de inbeslagneming van en het onderzoek aan een computer waarop persoonlijke informatie te vinden is een inbreuk maakt op artikel 8 EVRM.³ In Nederland hebben zowel het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden als het Gerechtshof Amsterdam in 2015 bepaald dat ook met de inbeslagneming van en het onderzoek aan een smartphone een inbreuk op privacy wordt gemaakt. Hieronder valt het uitlezen van whatsapp-berichten.⁴ De Hoge Raad heeft zich hierover dit jaar voor het eerst uitgelaten en gaat mee in deze redeneertrant.⁵

“Ook met de inbeslagneming van en het onderzoek aan een smartphone wordt een inbreuk op privacy gemaakt.”

De twee gerechtshoven verschillen echter met elkaar van mening over de vraag of het in beslag nemen van en het verrichten van onderzoek aan een smartphone, en daarmee de inbreuk op artikel 8 EVRM, *gerechtvaardigd* zou kunnen worden. In het tweede lid van artikel 8 EVRM is namelijk bepaald, dat een inbreuk op privacy gerechtvaardigd kan worden indien aan een aantal voorwaarden is voldaan.⁶ Het Gerechtshof Amsterdam was de mening toebedeeld dat deze voorwaarden in acht genomen waren en dat de inbreuk daardoor was toegestaan.⁷ Dit betekent dat, hoewel het in beslag nemen van en het verrichten van onderzoek aan een smartphone een inbreuk op privacy oplevert, deze inbreuk wel is gerechtvaardigd en de inbreuk *geen schending* van artikel 8 EVRM meebrengt. Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden zag dat anders. Dit gerechtshof vond in tegenstelling tot het Gerechtshof Amsterdam dat niet aan alle voorwaarden uit het tweede lid van artikel 8 EVRM was voldaan. Naar de mening van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden kan een privacyinbreuk die met de inbeslagneming van en het onderzoek aan een smartphone wordt bewerkstelligd dus *niet* gerechtvaardigd worden en levert dit *wel een schending* van artikel 8 EVRM op.

“De Hoge Raad bewandelt met dit arrest een middenweg, en zoals jullie in de studie nog vaak zullen merken, is dat vaak ook de meest rechtvaardige.”

Maar wat kan hier nu uit worden afgeleid? In hoeverre moet jij er als – onschuldige – student bang voor zijn dat een opsporingsambtenaar die jou verdenkt van het plegen van een delict in je privéleven gaat wroeten door je telefoon te doorzoeken? In april van dit jaar kwam de Hoge Raad met het verlossende woord: Indien het onderzoek aan een smartphone zo verstrekkend is dat daarmee een min of meer compleet beeld van bepaalde aspecten van het persoonlijk leven kan worden verkregen, *kan* dat onderzoek een schending van artikel 8 EVRM opleveren en onrechtmatig zijn. Wanneer echter enkel een gering aantal gegevens is geraadpleegd, wordt daarmee binnen de perken van het tweede lid van artikel 8 EVRM gebleven en levert dit geen schending op van artikel 8 EVRM.⁸

De Hoge Raad bewandelt met dit arrest een middenweg, en zoals jullie in de studie nog vaak zullen merken, is dat vaak ook de meest rechtvaardige. Deze middenweg betekent in dit geval wel dat een argeloos gestuurd whatsappje grote consequenties kan hebben, wanneer bijvoorbeeld alleen dat specifieke whatsappje voor het bewijs wordt gebezigd en de opsporingsambtenaar verder niet in je telefoon kijkt. Alle gemakken ten spijt, voor het pre digitale tijdperk was dus ook wel wat te zeggen. **N**

1. Gerechtshof Amsterdam 24 februari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:579.
2. EHRM 1 juli 2008, 58243/00, par. 56 (*Liberty e.a. t. Verenigd Koninkrijk*).
3. EHRM 16 februari 2015, 8429/05, par. 41 (*Prezhdarovi t. Bulgarije*).
4. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 april 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:2954, Gerechtshof Amsterdam 13 november 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:5007 en Gerechtshof Amsterdam 24 februari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:579.
5. HR 4 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:584, r.o. 2.5.
6. Artikel 8 lid 2 EVRM: “Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.”
7. Gerechtshof Amsterdam 13 november 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:5007 en Gerechtshof Amsterdam 24 februari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:579.
8. HR 4 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:584, r.o. 2.6.

15 tips voor nieuwe studenten

Iedereen die ooit aan zijn studie begonnen is, weet dat er op dit moment veel - te veel - dingen op je af komen. Bovendien word je overladen met goedbedoelde adviezen, die je dan al of niet opvolgt. Om het kaf van het koren te scheiden waar het op adviezen aankomt 15 Tips voor Nieuwe Studenten:

1. Word lid van een vereniging.
2. Ga op kamers wonen.
3. Eet ook af en toe iets anders dan knakworsten, afbakpizza's of noedels.
4. Ga mee met activiteiten.
5. JFV Grotius is heel handig voor het kopen van boeken, en als je dan toch lid bent geworden kun je ook best een keertje deelnemen aan een activiteit (te beginnen bij het introductieweekend).
6. Loop stage, ga naar het buitenland, doe een bestuursjaar. Zorg voor extracurriculaire activiteiten – dat is niet alleen leuk, maar ook erg handig
7. De aanwezigheidsplicht is dan wel heel vreselijk (misschien zit je wat dat betreft toch nog een beetje op school), je kunt je er maar beter wel aan houden.
8. Zorg voor een goede planning: je tentamens halen en van je studententijd genieten kan namelijk allebei.
9. Leer hoe je je administratie moet doen. Koop een klapper, koop tabbladen en sorteer de post van de universiteit, DUO, je huisbaas en vooral de Belastingdienst daarin. Vooral de belastingdienst. Dat kan je veel ellende besparen als het in hun administratie een keer fout gaat (en dat gaat gebeuren)
10. Zorg ervoor dat je goed verzekerd bent. Zorgverzekering (uiteraard), maar ook een aansprakelijkheidsverzekering, doorlopende reisverzekering en inboedelverzekering kunnen je veel geld besparen als het een keer goed fout gaat.
11. Ga je niet haasten. Studievertraging is niet zo erg als het lijkt, en binnen vier jaar afstuderen is hartstikke snel. Werkgevers zullen je eerder afrekenen op te weinig studieverbreedende activiteiten dan op te veel.

Hoe heurt het eigenlijk?

12. Je zit niet op school, je studeert aan de universiteit (zeg dus nooit dat je naar school gaat).
13. Je hebt geen les, je hebt college.
14. Je hebt geen huiswerk, je moet studeren
15. Tutoyeer je docenten niet, noem ze niet bij hun voornaam en begin e-mails nooit met "Hey yo gast". Dat wordt niet gewaardeerd. Als je niet zeker weet hoe beleefd je tegen je docent moet zijn, bij twijfel is poepiebeleefd altijd beter.

Tot slot:

Je studententijd is over voordat je er erg in hebt, dus haal alles eruit wat erin zit (en geniet daar ook van).

Faculteitszaken

Bas Knapp

Bas Knapp is dit studiejaar ('17-'18) de assessor (student-lid) van het faculteitsbestuur van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Hij behartigt de belangen van de studenten binnen het faculteitsbestuur op het gebied van onderwijs, organisatie en onderzoek.

**Adres: Steenschuur 25, kamer B.4.32,
2311 ES Leiden
Telefoon: 071 527 7621**

E-mail: assessor@law.leidenuniv.nl

Spreekuur op woensdag van 11.00 tot 12.00 uur

In dit mooie Kamerlingh Onnes Gebouw (KOG) zetelt de oudste Rechtenfaculteit van Nederland. Deze plek zal de komende jaren een belangrijke hoeksteen in je studententijd vormen. Ik heet je dan ook graag van harte welkom!

“Deze plek zal de komende jaren een belangrijke hoeksteen in je studententijd vormen”

Onze faculteit wordt bestuurd door het faculteitsbestuur. Als portefeuillehouder studentzaken ben ik het komende jaar verantwoordelijk voor de inbreng van het studentenbelang in de beleidsontwikkeling van de faculteit. We zullen elkaar dus nog geregeld tegenkomen, bijvoorbeeld tijdens het introductiecollege in september.

Tijdens de EL CID-week leg je de basis voor je 'Leidse Tijd'. Het grote aantal indrukken en ontmoetingen is wellicht overweldigend, toch is het belangrijk om je goed te oriënteren. Zo zal je kennis maken met onze faculteit, haar docenten en je medestudenten. Ook de stad zelf met haar rijke verenigingsleven zal je niet ontgaan. Je staat gesteld voor belangrijke beslissingen. Mijn advies: houd een open blik en geniet vooral van deze bijzondere tijd! Het maken van de juiste keuzes volgt dan vanzelf.

“Vaak wordt dan ook het motto van onze universiteit: 'Praesidium Libertatis', ofwel 'Bolwerk van Vrijheid', door studenten iets te letterlijk geïnterpreteerd.”

Na de EL CID-week gaat de studie dan écht beginnen. Het aantal contacturen is minder dan je gewend bent van de middelbare school. In de plaats daarvan zal je een groot aantal zelfstudie-uren naar eigen inzicht

moeten inplannen. Dat is lastig, zeker wanneer er ook nog een ontzettend veelzijdig studentenleven om de hoek komt kijken. Vaak wordt dan ook het motto van onze universiteit: 'Praesidium Libertatis', ofwel 'Bolwerk van Vrijheid', door studenten iets te letterlijk geïnterpreteerd. Je zult merken dat de vrijheid van het studentenleven hand in hand moet gaan met verantwoordelijkheid. Maar geen zorgen, er blijft genoeg tijd over om te genieten van je studententijd!

“Start op tijd met het werken aan je profiel en kies gericht wat voor jou een waardevolle toevoeging is, daar pluk je later de vruchten van.”

Daarnaast is het belangrijk om je ook naast je studie te ontplooiën. Binnen onze faculteit zijn er veel mogelijkheden om je te verbreden. Zo kun je actief worden binnen een medezeggenschapsorgaan, als student-assistent gaan werken op een specifieke afdeling, of commissiewerk doen bij een van de ruim twintig juridische en criminologische studieverenigingen. Wederom aan opties geen gebrek. Start op tijd met het werken aan je profiel en kies gericht wat voor jou een waardevolle toevoeging is, daar pluk je later de vruchten van.

Loop je ergens tegenaan, stap dan vooral af op je docent- of studenttutor. Zij kunnen je uit eigen ervaring veel informatie geven over diverse studieaangelegenheden, maar ook over andere zaken die kenmerkend zijn voor de studententijd. Ga ook eens langs bij een van onze studieadviseurs of bij de loopbaancoach, die je graag van goed advies voorzien. Aarzel ook vooral niet om bij mij binnen te lopen!

Ik wens je de komende periode veel succes toe. Maak er een onvergetelijke tijd van.

Namens het faculteitsbestuur,

Bas Knapp

Het experiment: balans in onze

Een stelling: de relatie tussen het Rijk en de decentrale overheden staat op gespannen voet. Of toch niet? Er hebben gedurende de afgelopen jaren vele decentralisaties plaatsgevonden, met name in het sociaal domein (hieronder valt bijvoorbeeld de zorg, maatschappelijke ondersteuning, en jeugdbeleid), waarbij het Rijk enerzijds vertrouwen toont in decentrale overheden door hen vele bevoegdheden en de daarbij komende taken toe te bedelen. Het Rijk kan dit echter ook doen uit puur financiële overwegingen, met het idee in het achterhoofd dat er meer (kosten)efficiëntie plaatsvindt op lokaal niveau (een iets minder nobel streven). Het Rijk heeft inmiddels ook meerdere malen laten blijken er niet vies van te zijn om de teugels aan te halen wanneer gemeenten te ver zouden gaan in de uitoefening van hun beleidsvrijheid: te denken valt aan de reactie van Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) op het initiatief van gemeente Terneuzen om te experimenteren met de Participatiewet door 20 bijstandsgerechtigden “gratis geld” te geven (bijstandsuitkering zonder tegenprestatie) of aan de reacties van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) jegens verschillende gemeenten die wilden experimenteren met de Drank- en Horecawet waarbij zij retailhandel en horeca wilden mengen (dit wordt *blurring* genoemd: bijv. een wijntje bij de kapper). Tot slot valt ook te denken aan de strenge reacties van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over de bed, bad en brood-problematiek die al jaren speelt waarbij hij gemeenten wilde verbieden deze voorzieningen (van bed, bad en brood) aan uitgeprocedeerde vreemdelingen te bieden. Heeft deze strenge houding van het Rijk te maken met wantrouwen naar gemeenten toe? Of puur met staatsrechtelijke grenzen, die gemeenten volgens het Rijk eventueel te buiten gaan? Hoewel te allen tijde de normenhiërarchie binnen ons staatsbestel geldt, welke inhoudt dat hogere wetgeving voor lagere gaat, is het niet zo dat in Nederland de decentrale overheden in een hiërarchische verhouding tot de centrale overheid staan. Het Rijk bezit dus geen (algemene) bevelsbevoegdheid over decentrale overheden. Nederland is namelijk een gedecentraliseerde eenheidsstaat; wat inhoudt dat het land andere overheidsverbanden kent naast het centrale verband, met ieder hun eigen ambten met wetgevende en bestuurlijke bevoegdheden.

“Heeft deze strenge houding van het Rijk te maken met wantrouwen naar gemeenten toe?”

Deze constructie van deze gedecentraliseerde eenheidsstaat is vastgelegd in onze Grondwet.¹ Vertrekpunt voor deze constitutionele verankering was de Grondwetsherziening van 1848. De grootse staatsman die deze herziening tot stand bracht was een alumnus van Universiteit Leiden: Johan Rudolph Thorbecke. De hoofdstructuur van de Nederlandse staatsvorm wordt daarom ook wel met de metafoor ‘Huis van Thorbecke’ gedeut. Een aantal beginselen hielden Thorbecke bezig voor zijn bijdrage aan deze grondwetsherziening. De beginselen vloeiden voort uit de Romantiek; de stroming die ontstond als een reactie op het natuurrecht-denken van de Verlichting, waar het rationale denken centraal stond. Binnen de Romantiek werd juist de subjectieve ervaring als uitgangspunt genomen. Zo werd Thorbecke bijvoorbeeld geïnspireerd door de organische beschouwingswijze die uit het Romantische denken ontsproot. Bij deze beschouwingswijze werd uitgegaan van voortdurende ontwikkeling en aanpassing aan de omstandigheden van het moment; Thorbecke ontleende hieraan dan ook de uitgangspunten van gestage ontwikkeling en die van deel en geheel (denk aan de verschillende overheden die uiteindelijk allemaal deel uitmaken van één staat). Een ander beginsel dat invloed heeft gehad op het denken van Thorbecke, was het Franse doctrinair-liberalisme. De beweging die uit dit denken ontstond, stelde zich ten doel om na een periode van revolutie – in dit geval ging het om de Franse Revolutie – een stabiel en representatief staatsstelsel te voeren waarbij individuele vrijheden werden gewaarborgd en overheidsmacht werd gespreid. Aan dit denken ontleende Thorbecke het vrijheidsbegrip en de scheiding der machten, welke heden ten dage ook relevante beginselen in de Nederlandse staatsvorm zijn. Binnen dit denken werd gestreefd naar meer vrijheid en volksinvloed, maar dit werd gedaan zonder te handelen vanuit een uitgewerkte politieke doctrine of ideologie, zodat beter op een organische manier kon worden ingespeeld op de omstandigheden van het geval. Tot slot was Thorbecke was een voorstander van een krachtige regering die met wetgeving sturing zou geven aan de ontwikkeling van een staat: een Grondwet zou deze doelstelling in werking kunnen brengen door de speelruimte en regels te bepalen waarbinnen deze ontwikkelingen zouden kunnen plaatsvinden.²

“De grootse staatsman die deze herziening tot stand bracht was een alumnus van Universiteit Leiden: Johan Rudolph Thorbecke.”

gedecentraliseerde eenheidsstaat

Anna Tsheichvili

De blauwdruk die door Thorbecke in de Grondwetsherziening van 1848 is neergelegd, is vandaag de dag in grote mate overheid gebleven. Het uitgangspunt is namelijk nog steeds dat decentrale overheden een zelfstandige positie hebben in ons staatsbestel. Maar toch houdt dit niet in dat deze overheden geheel onafhankelijk kunnen optreden: het feit dat Nederland (ook) een eenheidsstaat is, staat hieraan in de weg. Decentrale overheden zijn zodoende aan diverse vormen van toezicht van de centrale overheid onderworpen. Belangrijk hierbij is wel dat ontwikkelingen die tot grotere onzelfstandigheid kunnen leiden van deze overheden, gecompenseerd moeten kunnen worden met nieuwe maatregelen om die zelfstandigheid weer te bevorderen en te vergroten: het gaat om het vinden van de juiste balans, aldus Thorbecke, binnen deze gedecentraliseerde eenheidsstaat.

Ook kan er door het Rijk toezicht worden gehouden over gemeenten (deze bevoegdheden zijn bijvoorbeeld te vinden in artikel 132 Grondwet), dus is het aan te raden dat gemeenten – naarmate ze meer taken en bevoegdheden krijgen door de vele decentralisaties die plaatsvinden – ruimte wordt geboden om deze taken naar behoren uit te voeren.³ Zoals al eerder is aangestipt, is het sleutelwoord achter deze decentralisaties maatwerk. Het leveren van maatwerk kan het beste als ruimte wordt geboden om in te spelen op de (lokale) omstandigheden. Wet- en regelgeving kan bijvoorbeeld weleens in de weg staan om dit maatwerk te leveren, zie bijvoorbeeld de eerdergenoemde reactie van de Staatssecretaris van SZW die beweert dat het experiment met bijstandsgerechtigden in strijd is met de Participatiewet en de reacties de Staatssecretaris van VWS die beweert dat de *blurring*-experimenten strijdig zijn met de Drank- en Horecawet.

De Tweede Kamer wilde deze eventuele obstakels in de wet- en regelgeving wegnemen. Dit leidde tot een oproep aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) om flexibeler om te gaan met wet- en regelgeving om zo te komen tot nieuwe, verbeterde vormen van publieke taakuitvoering.⁴ Om hier gehoor aan te geven heeft de Minister van BZK in 2015 in een brief met de Agenda Lokale Democratie toegezegd te komen met een Experimentenwet teneinde gemeenten ruimte te geven om tijdelijk te experimenteren met wetgeving of wetten tijdelijk buiten werking te stellen als deze onvoldoende ruimte bieden voor innovatieve werkwijzen.⁵ De bedoeling is dat gemeenten voorstellen indienen om bepaalde experimenten uit te voeren binnen

hun gemeente. Deze Experimentenwet kan elk moment in werking treden: het is nog niet bekend wanneer dit precies zal zijn.⁶ Noemenswaardig is dat tot op heden twee experimenten zijn goedgekeurd (welke ook zijn opgenomen in het wetsvoorstel) en in het voorstel verder voorwaarden zijn opgenomen voor andere proeven. Daarvoor worden procedures vastgelegd om vast te stellen of een project in aanmerking komt voor een experiment.⁷ Maar het is dus nog afwachten of deze Experimenten ook daadwerkelijk wat gaat doen voor de zelfstandige positie van gemeenten.

“Het uitgangspunt is namelijk nog steeds dat decentrale overheden een zelfstandige positie hebben in ons staatsbestel.”

Tot slot wil ik opmerken dat de gedecentraliseerde eenheidsstaat die Thorbecke ambieerde één is met een dynamisch karakter, waarbij aan de verschillende overheden de kans moet worden gegeven in te spelen op de (lokale) omstandigheden. Dit betekent uiteraard niet dat het Huis van Thorbecke vanuit de gemeenten kan worden verbouwd; een balans tussen de overheden is belangrijk. Hierom is enige controle vanuit het Rijk goed, maar vertrouwen is beter.

*Dit artikel is eerder verschenen in NOVUM jaargang 38, nummer 2, maart 2017. **N***

1. In hoofdstuk 7 van de Grondwet welteverstaan.
2. R.J. Thorbecke, Aanteekening op de Grondwet, tweede deel, Amsterdam: J. Müller 1843, p. 80 e.v.
3. Zo werd dit ook bepleit door de Raad van State in een (onverplicht) advies over de interbestuurlijke verhoudingen: Advies van RvS over interbestuurlijke verhoudingen (derde beschouwing): Kamerstukken II 2012/13, 33 400-VII, nr. 67; Advies van RvS over interbestuurlijke verhoudingen (vierde beschouwing): Kamerstukken II 2016/17, 34 550-VII, nr. 12 (bijlage).
4. Zie de motie van Kamerlid Van der Staaij waarin deze de regering oproep om mogelijkheden van experimenteerbepalingen te onderzoeken: Kamerstukken II, 2014/15 33 750 VII, nr. 63.
5. Agenda Lokale Democratie 2015, p. 6-7.
6. Kamerbrief d.d. 22 maart 2017, ‘Experimentenwet voor gemeenten’, kenmerk 2017-0000085000.
7. In periodieke wijzigingen van de Experimenteerwet, zogeheten tranches, kunnen op basis van die voorwaarden nieuwe experimenten worden aangewezen.

1 op de 5 hoogleraren aan de Leidse

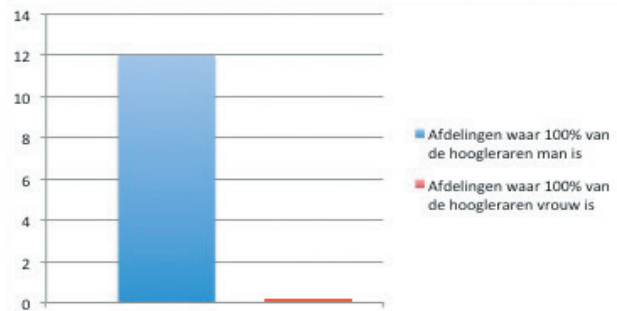
Het is bagger gesteld met kansen voor vrouwen in de

Op 5 maart 2015 was rector magnificus Carel Stolker in het NRC te bewonderen met een gele jas, gele stiletto's en een rood sjaaltje dat daarbij leuk afstak. Een gebloemde handtas maakte het geheel af. Wellicht is het van belang om daarbij te vermelden dat de rector magnificus deze kledingstukken niet zelf droeg – hij was in pak – maar dat hij als het ware door deze kleding neusde. “Deze mannen zijn op zoek naar vrouwen” kopte het artikel.¹ In het kader van Internationale Vrouwendag 2015 op 8 maart lieten de rectores magnifici van drie universiteiten zich afbeelden met een rek vol vrouwenkleding voor een collegezaal, bij wijze van gebrek aan werkelijke vrouw. Hoewel het in Nederland vaak lijkt alsof mannen en vrouwen gelijk zijn en gelijk behandeld worden, valt er nog veel te verbeteren wanneer het op emancipatie aankomt. Daarvoor moet echter verder gekeken worden dan de oppervlakte.

“Op 12 van de 24 afdelingen die onze faculteit rijk is geen enkele vrouwelijke hoogleraar te vinden.”

Wanneer je op de rechtenfaculteit om je heen kijkt zie je niet op het eerste gezicht dat ook hier gelijkheid tussen mannen en vrouwen nog niet is bereikt. 56% van de studenten is vrouw, en je ziet er dan ook veel. Maar wie geeft het college? Er is een kans van 1 op 5 dat het een vrouwelijke hoogleraar betreft – en dat is bar weinig. Met 108 hooogeraren komt dat neer op een absoluut aantal van 22. Het vormt bij lange na geen afspiegeling van het percentage vrouwelijke studenten. Vrouwen zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in het wetenschappelijk personeel binnen de faculteit. De redenering dat vrouwen nog niet zo lang een zo omvangrijk deel van de studenten uitmaken dat zij nog niet de kans gehad hebben om door te dringen tot de academische top gaat helaas niet op; er zijn meer dan genoeg vrouwen met hoogleraarpotentie, en de cijfers spreken tegen dat er sneller meer vrouwen in de top komen naarmate de tijd verstrijkt. Het groeitempo versnelt niet.² De *critical mass* (het aantal waarop een groep groot genoeg wordt geacht om op een structurele manier de interne politieke cultuur en het beleid te kunnen veranderen) van 30% vrouwelijke hoogleraren is op deze manier pas in 2033, dus over nog eens 15 jaar, bereikt. Pas in 2055 zal het percentage vrouwelijke hoogleraren op 50% liggen.

De vrouwelijke studenten vallen echter niet direct na hun studie af – er zijn immers veel vrouwen met hoogleraarpotentie, en die komen toch ergens

vandaan. Aan deze rechtenfaculteit geldt dat in maart 2016 maar liefst 60% van de promovendi vrouw is. Onder de promovendi zijn de vrouwen dus enigszins oververtegenwoordigd in vergelijking met de studenten. Zodra we echter een stap verder op de academische ladder klimmen is dit een heel ander verhaal. Slechts 47,9% van de universitair docenten is vrouw. Dit is een evenwichtigere verhouding dan die van de promovendi, en hoewel het betekent dat er relatief meer vrouwen afvallen bij de promotie naar universitair docent zit hier niet het grote probleem voor deze faculteit. Dat probleem wordt namelijk pas goed zichtbaar bij de volgende stap: van de universitair hoofddocenten is slechts 13,3% vrouw. Dit percentage is dan ook nog kleiner dan het percentage vrouwelijke hoogleraren, dat op 20,4% ligt. Dit fenomeen, dat er meer vrouwen dan mannen afvallen bij de beklimming van de hiërarchische ladder, wordt ook wel de *leaking pipeline* genoemd: er lekken vrouwen weg uit de wetenschap naarmate het traject vordert. Aan de Leidse rechtenfaculteit lekt die *pipeline* behoorlijk. Bovendien is er op 12 van de 24 afdelingen die onze faculteit rijk is geen enkele vrouwelijke hoogleraar te vinden, en hebben de afdelingen Notarieel recht en Rechtsfilosofie de twijfelachtige eer om geen enkele vrouw in het wetenschappelijke personeel te hebben. De afdelingen Immigratierecht, Encyclopedie van de rechtswetenschap, Rechtsgeschiedenis en Bedrijfswetenschappen blijft dit lot enkel bespaard door hun vrouwelijke promovendi.

“Notarieel recht en Rechtsfilosofie hebben de twijfelachtige eer om geen enkele vrouw in het wetenschappelijke personeel te hebben.”

Voor het duidelijker in kaart brengen van de *leaking pipeline* is de Glazen Plafond Index (GPI) ontwikkeld: Wanneer de GPI groter is dan 1,0, dan is het percentage op het lagere niveau groter dan het percentage op het hogere niveau. Binnen de onze rechtenfaculteit zijn de cijfers in maart 2016 als volgt: De GPI van promovendi op universitair docenten is 1,26. Landelijk was dat in

rechtenfaculteit is vrouw

wetenschap, en verbetering is traag

Marthe Goudsmit

2014 1,2 en wij doen het dus iets slechter. De GPI voor universitair docenten op universitair hoofddocenten is 3,6 en is daarmee ronduit bagger te noemen, zelfs zonder de vergelijking met het landelijke GPI in 2014 dat op 1,4 lag. Het bizar lage aantal universitair hoofddocenten zorgt daarentegen voor een bovengemiddeld goede GPI van universitair hoofddocenten op hoogleraren: met 0,65 is dat een betere score dan de landelijke 1,5 uit 2014, al wordt deze veroorzaakt door de slechte score van de eerdere GPI. Wanneer we de GPI universitair docenten/hoogleraren direct zouden berekenen zouden we uitkomen op een GPI van 2,35, wat de zaken weer een realistischer perspectief brengt. Uit de nieuwste peiling van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) en hun Wetenschappelijk Onderwijs Personeelsinformatie (WOPI) blijkt bovendien dat op 31 december 2014 22% van de hoogleraren aan juridische faculteiten vrouw was. Hoewel de Leidse rechtenfaculteit dus boven het landelijk gemiddelde zit wanneer universiteiten als geheel meegerekend worden, blijkt dat we het in vergelijking met andere rechtenfaculteiten toch niet zo goed doen: onze faculteit haalt het landelijk gemiddelde omlaag.

De Stichting de Beauvoir maakte voordat deze fuseerde met het Landelijk Netwerk van Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH) de Monitor Vrouwelijke Hoogleraren. Deze biedt inzicht in de actuele man-vrouwverhouding in de wetenschap, en verscheen voor het eerst in 2002. Dat jaar

werd er gebruik gemaakt uit cijfers uit 2001, en werden er streefcijfers voor 2016 geformuleerd. Nu is dus het moment bij uitstek om te reflecteren op die streefcijfers en de ontwikkeling van de man-vrouwverhouding in de wetenschap in de afgelopen 15 jaar.

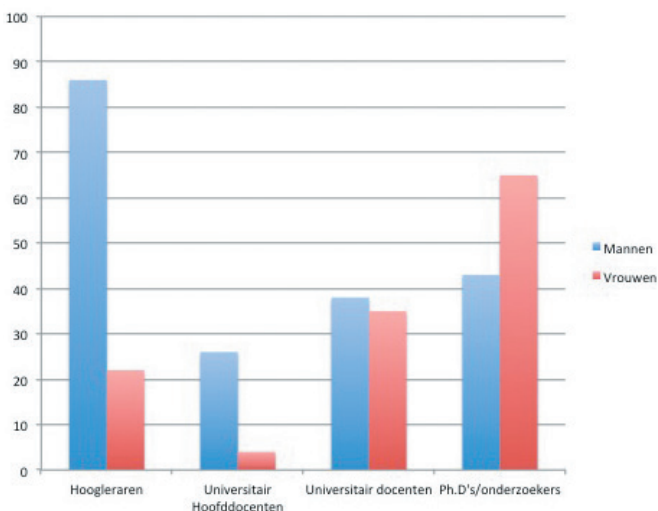
Uit de Monitor van 2002 blijkt dat in 2001 in totaal 7,2% van de hoogleraren in Nederland vrouw was. 51,3% van de afgestudeerden was vrouw, en daarop werd het streefcijfer voor 2016 gebaseerd: in 2016 zou het percentage vrouwelijke hoogleraren in Nederland 51% moeten zijn.³ Dit streefcijfer is echter geformuleerd zonder enige houvast in de realiteit – nu we ons eenmaal in 2016 bevinden kunnen we concluderen dat het een hopeloos ambitieus cijfer was: het percentage vrouwelijke hoogleraren in Nederland ligt tegenwoordig op 17,1%. Daarmee is Nederland een van de slechtst presterende landen in de Europese Unie; we laten alleen Litouwen, Tsjechië en Cyprus achter ons.

“In 2001 waren er aan de Leidse rechtenfaculteit 2 vrouwelijke hoogleraren. Inmiddels zijn er 22 vrouwelijke hoogleraren aan de faculteit te vinden.”

Voor het cluster ‘Recht’ zijn in de Monitor 2002 de volgende cijfers terug te vinden: landelijk was 9,5% van de hoogleraren aan juridische faculteiten vrouw, terwijl 56,3% van de afgestudeerden vrouw was. Het streefcijfer voor het cluster ‘Recht’ werd dan ook vastgesteld op 56%. Hoewel dit cijfer bij lange na niet behaald is, is er desalniettemin sprake van een verbetering. In 2001 waren er aan de Leidse rechtenfaculteit 2 vrouwelijke hoogleraren (in fte’s) te vinden.⁴ Inmiddels zijn er 22 vrouwelijke hoogleraren aan de faculteit te vinden. In 15 jaar zijn er dus 20 bijgekomen. Dat is mooi – maar we zijn er nog niet.

Hoewel het percentage hoogleraren gegroeid is, is het percentage universitair hoofddocenten achtergebleven – dit betekent dat er een relatief kleine pool geschikte vrouwelijke kandidaten binnen de rechtenfaculteit te vinden zal zijn wanneer er een leerstoel vrij komt. Op die manier stagneert het percentage vrouwelijke hoogleraren wanneer er geen externen worden aangetrokken als er een leerstoel vrij komt, en het is dus van belang om in de gehele keten voor een goede verhouding te zorgen.

Tussen 2000 en 2008 ging volgens de Stichting de Beauvoir een kwart van het wetenschappelijk personeel met pensioen. Volgens de stichting was dan ook hét moment aangebroken om een omslag te maken en meer vrouwen aan te nemen. Vijftien jaar later moet geconcludeerd worden dat deze aanmoediging weinig

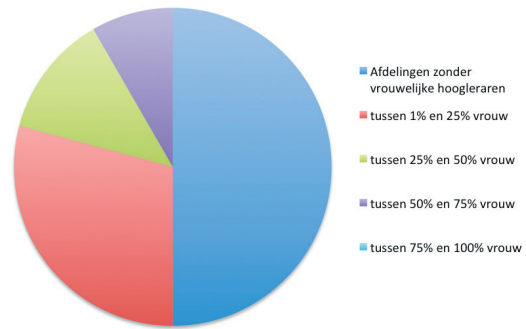
Geslacht per functie Leidse Rechtenfaculteit in absolute aantallen

effect gehad heeft. Er lekken nog steeds veel vrouwen weg bij het beklimmen van de academische ladder, terwijl er aan competente vrouwen geen gebrek is.

Wat een rol zou kunnen spelen bij deze lekkages is het feit dat er nog steeds veel vooroordelen bestaan rondom vrouwen in de wetenschap. Vrouwen worden door hun studenten minder bekwaam geacht dan hun mannelijke collega's, terwijl daarvoor geen aanleiding aantoonbare aanleiding is: "Reviews of male professors are more likely to include the words 'brilliant', 'intelligent' or 'smart', and far more likely to contain the word 'genius'. Meanwhile, women are more likely to be described as 'mean', 'harsh', 'unfair' or 'strict', and a lot more likely to be called 'annoying'." Ook vrouwelijke studenten krijgen te maken met discriminatie. Uit mijn eigen ervaringen het pareltje "Als je niet je naam boven je essay zet dan zie ik niet dat het door een vrouw geschreven is, en dan krijg je waarschijnlijk een beter cijfer." Het treurige aan dit verhaal is dat de opmerking van mijn toenmalige docent ondersteund wordt door wetenschappelijk onderzoek: vrouwen krijgen inderdaad lagere cijfers dan mannen, maar alleen wanneer bekend is dat het stuk door een vrouw geschreven is.⁶

"Als je niet je naam boven je essay zet dan zie ik niet dat het door een vrouw geschreven is, en dan krijg je waarschijnlijk een beter cijfer."

Een quotum of andere vormen van positieve discriminatie voor vrouwen in de wetenschap lijkt mij overigens zeer onwenselijk. Veelgehoorde kritiek op feministische onderwerpen is dat het vrouwen ten onrechte zou bevoordelen. Dit is echter niet het doel van feminisme – feminisme wil gelijke behandeling en gelijke kansen van en voor mannen en vrouwen bereiken. Het heeft niet te maken met een expliciete bevoordeling van vrouwen. De kritiek "ik wil niet beoordeeld worden op dat ik een vrouw ben, maar om wat ik kan" die (door vrouwen) op feminisme geuit wordt, is dan ook een voorbeeld van onbegrip over de inhoud van feminisme. Dat is van belang, omdat feminisme vaak als een erg vies woord gezien wordt, terwijl het streven naar een gelijke verhouding mannen en vrouwen in academische functies bij uitstek een feministisch thema is. Voor vrouwen komt dat neer op 'behandeld worden om wat je kunt, *ondanks* het feit dat je een vrouw bent'. Wanneer er een quotum voor vrouwelijke hoogleraren ingesteld zou worden, zou dat niet alleen schadelijk zijn voor de academische vrijheid, maar bovendien kan er in dat geval een situatie ontstaan waarbij een competentere man het onderspit moet delven ten faveure van een vrouw, *omdat* ze een vrouw is. Dit benadeelt niet alleen mogelijkwijs het niveau van de wetenschap, het zou vrouwelijke hoogleraren ondermijnen in de mate waarin zij serieus genomen worden. Een quotum is dus geen goede oplossing. Te allen tijde dient de meest geschikte persoon voor een functie de baan krijgen. Het is een kwestie van het doorprikken van onbewuste vooroordelen en wegwerken van onderhuidse discriminatie die ervoor moet zorgen dat er meer vrouwen aan de academische top komen. Niet omdat het vrouwen zijn, maar omdat ze

de meest geschikte persoon voor de functie zijn, ondanks het feit dat ze vrouwen zijn.

Men moet zich bewust zijn van het feit dat vrouwen vaak onbewust benadeeld worden bij het vergeven van baantjes. De academische hiërarchie laat vrouwen nog steeds maar mondjesmaat tot de top toe. Athena's Angels weten dat mooi te illustreren met de actie waarbij er vanaf 8 maart 2016 een maand lang 99 portretten van vrouwelijke hoogleraren in de Senaatskamer in het Academiegebouw hangen, in plaats van de gebruikelijke 117 portretten van mannelijke hoogleraren en één portret van een vrouwelijke hoogleraar.⁷ Dergelijke acties lossen het probleem van een langzaam stijgend percentage vrouwelijke hoogleraren uiteraard niet op. Het is echter noodzakelijk dat vrouwen serieus genomen worden als academicus om door te dringen tot de academische top, en daarvoor moeten vrouwen in de wetenschap *zichtbaar* zijn. Tot het moment dat de *critical mass* van 30% vrouwelijke hoogleraren bereikt is, zullen vrouwen het vooral kunnen maken wanneer mannen hen de kans geven.

““Het komt neer op ‘beoordeeld worden om wat je kunt, ondanks het feit dat je een vrouw bent, niet omdat je een vrouw bent.’””

We moeten situatie creëren die faciliteert dat erkend kan worden dat een vrouw een bepaalde functie moet krijgen omdat zij de meest geschikte persoon voor de functie is. Dit inzicht komt nu vaak niet tot stand door sluimerende vooroordelen over vrouwen en onderhuidse discriminatie. Wanneer dat eenmaal doordringt tot de academici die tot noch toe toch vooral de mannen aanstelden zouden er meer vrouwen door moeten kunnen dringen tot de academische top. Bij die gelijkheidsstrijd ligt nu de uitdaging.

Dit artikel is eerder verschenen in NOVUM jaargang 37, nummer 6, april 2016. **N**

1. Ellen de Bruin, "Deze mannen zijn op zoek naar vrouwen", NRC Handelsblad, 5 maart 2015.
2. Monitor Vrouwelijke Hoogleraren 2015, p. 15.
3. Monitor Vrouwelijke Hoogleraren 2002, p. 2.
4. VSNU/WOPI 2002.
5. Laura Bates, "Female academics face huge sexist bias – no wonder there are so few of them", The Guardian, 13 februari 2015.
6. John Timmer, "Give teachers a physics test from a woman and they'll give her worse grades", Ars Technica, 13 januari 2016.
7. Angels in Action, Ruimte voor Vrouwen! <http://www.athenasangels.nl/angels-in-action/51-ruimte-voor-vrouwen>

De Vereniging: JFV Grotius

Ella Bartels

De Juridische Faculteitsvereniging Grotius (JFV Grotius) is een studievereniging die is verbonden aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Dit jaar zal de vereniging op 16 november haar lustrum vieren. De vereniging zet zich dan al 100 jaar in om studieverdiepende en -verbredende activiteiten te organiseren voor studenten. De vereniging heeft zo voor elke student wat te bieden.

Zo is Grotius dé plek om je boeken te bestellen. Wij bieden de volledige officiële boekenlijst aan waardoor boeken bestellen niet makkelijker kan. Afgetopt met een korting van vijf procent op de boekenprijs ga jij voordelig en snel het nieuwe jaar in!

Onze studieverdiepende activiteiten helpen je oriënteren tijdens je studie. Zo organiseren we lezingen met interessante sprekers als gerenommeerd strafrecht advocaat mr. G. Spong. Ook zullen er het gehele jaar door verschillende bezoeken plaatsvinden zodat je alvast een voorproefje van de praktijk krijgt. Verder staat er volgend jaar ook nog de Leidse carrièrewEEK, bedrijvendag, congres en een studiereis op de planning. Voor de studiereis zullen wij naar een stad vliegen om daar een afwisselend juridisch en cultureel programma te beleven.

Naast studieverdiepende activiteiten organiseren we ook studieverbredende activiteiten. Zo organiseren we eens in de zoveel tijd afgekochte borrels voor onze leden. Wat is er nou beter dan een dag vol colleges af te sluiten met een

gratis gouden rakker?! Ook op onze feesten is hier nooit een tekort aan. Verder organiseren we in de winter altijd een wintersportvakantie en in de zomer een kleine reis voor onze leden.

Onze activiteiten en evenementen zouden niet mogelijk zijn zonder de inzet van actieve leden. Als lid van JFV Grotius kan je ervoor kiezen om actief te zijn door commissiewerk te doen. Commissiewerk draagt bij aan jouw persoonlijke ontwikkeling, is goed voor je netwerk, geeft een hoop voldoening en is bovendien ontzettend leuk! Solliciteren voor commissies kan aan het begin van het verenigingsjaar (september).

Kijk voor meer informatie over wat Grotius je kunt bieden even op de website: www.jfvgrotius.nl en like onze facebookpagina 'Juridische faculteitsvereniging Grotius'. Voor de eerstejaars organiseren we een speciaal introductieweekend waarin jij je medestudenten en Grotius leert kennen. Het weekend zal 8 tot met 10 september plaatsvinden; je kunt je hiervoor via de website aanmelden. Het is natuurlijk ook altijd mogelijk om een keer te komen borrelen of de bestuurskamer binnen te lopen. Wie weet zeg jij volgend jaar ook wel 'Ob Grotius, mijn lust en leven!'.

Met vriendelijke groet,
Namens het 97^e f.t. bestuur der JFV Grotius
Ella Bartels

F.t. Ab-actis der JFV Grotius

N

Kennismaking

Luuk Jordens
f.t. Praeses 97e bestuur der JFV Grotius

1. Waarom heb je gekozen voor een bestuursjaar bij J.F.V. Grotius?

In mijn eerste jaar ging ik mee op het introductieweekend van Grotius; daar werd het zaadje geplant. Ik leerde enorm veel medestudenten kennen en werd geïntroduceerd in de verenigingswereld van Grotius. Na dat weekend nam ik de eerste stap richting een actief lidmaatschap door commissiewerk te gaan verrichten; ik heb nooit meer achteromgekeken.

De vereniging heeft de afgelopen drie jaar enorm veel voor mij betekend in termen van vriendschap, ervaring en persoonlijke ontwikkeling. Het was voor mij dan ook een logische keuze om (aankomende) studenten eenzelfde prachtige tijd in Leiden proberen te bezorgen als die ik de afgelopen jaren heb mogen ervaren.

2. Welk doel wil je in jouw functie bereiken?

Mijn hoofddoel is tweeledig. Enerzijds zal ik samen met mijn bestuursgenoten mijzelf inzetten om het proces van de professionalisering van Grotius – in de breedste zin van het woord - te versnellen en naar een hoger niveau te tillen. Hoewel ik niet over de werkwijze waarop wij dit gaan aanpakken kan uitweiden, hoop ik dat wij dit jaar een stevig fundament kunnen neerzetten waarop de komende besturen op voort kunnen bouwen. Anderzijds acht ik het in het kader van een productieve, fijne werksfeer van belang om – buiten de vereniging om – samen leuke activiteiten te ondernemen. Hierdoor leren wij elkaar op verschillende vlakken steeds beter kennen.

3. Hoe zouden je naasten jou omschrijven?

Ik vermoed dat ik zou worden omschreven als een

gedisciplineerd gezelligheidsdier. De laatste jaren van mijn leven hebben voornamelijk in het teken gestaan van constante zelfontwikkeling – steeds een stapje verder. Waarbij het doen van een bestuursjaar de kers op de taart is. Daarnaast houd ik er erg van om een gouden rakker te doen met vrienden en cordialgenoten.

4. Wat houdt je op de been?

Om te ontsnappen aan de dagelijkse sleur put ik veel steun uit mijn bestuursgenoten, vrienden en familie. Daarnaast vind ik ontspanning in mijn spaarzame bezoeken aan de sportschool en het tokkelen op mijn gitaar. Om echt tot rust te komen reis ik af naar Rotterdam - ik ben nu eenmaal een geboren en getogen Rotterdammer - om in de buurt van het ouderlijk huis langs de Rotte te lopen.

5. Het is 2027. Wat doe je?

Dan ben ik bijna 36. Ik hoop tegen die tijd een huisje-boompje-beestje leven te leiden. Ik zie mijzelf niet in de advocatuur belanden, eerder in het bedrijfsleven als *mediator*. De tijd zal het leren.

Grotius is in 2027 110 jaar geworden en ik ben dan ook erg benieuwd waar de vereniging zich bevindt in termen van professionaliteit en zelfstandigheid. Daar zullen mijn bestuursgenoten en ik achter komen tijdens het lustrum.

Ella Bartels
f.t. ab-actis 97e bestuur der JFV Grotius

Waarom heb je gekozen voor een bestuursjaar bij JFV Grotius?

Grotius heeft voor mij van studeren in Leiden een studentenleven in Leiden gemaakt. Ik ben ingestroomd in het tweede bachelorjaar hier op de universiteit na mijn propedeuse in Utrecht te hebben behaald. Ik begon dus weer in een nieuwe stad. Na een paar weken hoorde ik dat

JFV Grotius

er commissiesollicitaties waren bij Grotius. Ik ben toen de bestuurskamer ingestapt waar mij toen verteld is dat ik -ondanks dat de sollicitatiedeadline al was geweest- nog een brief mocht sturen. Dit verwelkomende gevoel is kenmerkend gebleken voor Grotius. Het is dit gevoel waar ik mij komend jaar voor wil gaan inzetten.

Welk doel wil je in jouw functie bereiken?

Als ab-actis ga ik naast mijn taken als dagelijks bestuur over de promotie van de vereniging. Mijn doel is om dit komend jaar tot een hoger level te brengen. Dit door nog actiever gebruik te maken van alle mogelijke middelen die we tot onze beschikking hebben. Ik ga hiervoor deze zomer een klein marketingonderzoek doen om hiermee tot een promotieplan te komen. Met dit promotieplan kunnen we dan hopelijk nog meer studenten bereiken en op de hoogte houden van onze activiteiten.

Hoe zouden je naasten jou omschrijven?

Voor het opmeten van onze pakken hebben we een consult gekregen om ons pak op onze persoonlijkheid af te stemmen. Uit dat gesprek is toen gekomen dat ik een 'pittig schatje' ben. Wellicht een gekke bewoording, maar het is wel hoe mijn naasten mij ook zouden omschrijven. Sympathiek, maar ik laat ook niet over me heen lopen.

Wat houdt je op de been?

Lekker klef maar wel waar: mijn familie, vrienden en vriend. Zij zijn de kalmte in de chaos van mijn leven. Ik vind het ook erg leuk om te reizen, als mijn portemonnee het aankan. Gelukkig weet ik dat het met het aantal reizen komend jaar wel goed komt. Grotius organiseert namelijk jaarlijks een business course in Londen, een wintersport, een studiereis en een kleine reis. Of mijn portemonnee dit dan ook aan kan? Maximaal lenen is maximaal leven is mijn nieuwe motto voor volgend jaar.

Het is 2027. Wat doe je?

Met mijn gezin relaxen op een ligbedje in de tuin van mijn landgoed. Hopelijk ben ik er dan al achter hoe ik dat wil bereiken en ben ik dan ook erg gelukkig.

Camiel Coopmans

f.t. Quaestor 97e bestuur der JFV Grotius

Waarom heb je gekozen voor een bestuursjaar bij JFV Grotius?

De keuze voor een fulltime bestuursjaar houdt een heel ander soort uitdaging in dan alle studie jaren en commissies hiervoor. Tijdens de skireis in de Franse bergen besepte ik zeker te weten op een dag deze vereniging te willen vertegenwoordigen en leiden samen met vijf andere bestuursgenoten. Ik verwacht wel dat je als bestuurslid heel anders de verantwoordelijkheid en sturing zal dragen dan als actief lid. Toch deel je elke dag weer dezelfde gedreven en scherpe houding, al helemaal in een lustrumjaar. Je kiest (samen) voor ontwikkeling op allerlei verschillende vlakken en ziet zo veel langskomen.

Welk doel wil je in jouw functie bereiken?

De quaestor, "hij die vraagt", houdt toezicht over de financiën en zorgt actief, geordend én gestructureerd voor de boekhouding, dagelijkse verantwoordelijkheid en mede het beleid. Dit zijn uiteindelijk de belangrijkste doelen van mijn functie. Om dit te bereiken wil je naast 'het vragen' ook ondersteuning bieden aan je bestuursgenoten, leden en externen. Concreet gezien zullen mijn taken betrekking hebben op de samenwerking met de accountant, het lustrumjaar van de vereniging en wellicht een commissie onder mijn hoede.

Hoe zouden je naasten jou omschrijven?

In het verlengde van mijn functie zal ik vaak heel open, behulpzaam en netjes worden genoemd. Toch ben ik te koppig om nu even na te vragen of dit ook klopt. Dat komt vooral omdat ik zelf graag logisch nadenk en daar valt vaak weinig tegenin te brengen, vind ik. Meestal zal je me met een grote vriendelijke glimlach tegenkomen in de gangen

van het KOG. Anders ben ik in de uren daarbuiten toch wel erg gedisciplineerd om veel te sporten.

Wat houdt je op de been?

Zo nu en dan moet je het even rustig aan doen en niet te veel bezig blijven met werk- en studiegerelateerde drukte. Naast enige sportbeweging, van mountainbiken tot skiën, voetbal of tennis, luister ik thuis erg veel muziek. Onder andere Pink Floyd, The Beatles, Eric Clapton en nog veel meer uit de jaren zestig en zeventig nemen je even tijdloos mee. Die pauze gecombineerd met het vertrouwde gevoel van familie en vrienden sporen me altijd weer aan uitdagingen te zoeken en daar hoe dan ook plezier in te vinden.

Het is 2027. Wat doe je?

Je kan behoorlijk veel doen en veranderen in die komende 88.000 uren. Ik verwacht dat ik dan als fiscaal jurist bij een kantoor genoeg ervaring heb opgedaan en hoop eens in het buitenland te gaan werken. Terug naar Brazilië misschien? Anders zal ik me vast wel weer op de Franse pistes begeven. Daarnaast bestaat JFV Grotius dan 110 jaar, dus redenen genoeg om een nieuw lustrum te vieren met mijn bestuursgenoten, goede vrienden en de Grotianen van nu!

Hidde Kremers
f.t. Assessor Onderwijs 97^e bestuur der JFV Grotius

Waarom heb je gekozen voor een bestuursjaar bij JFV Grotius?

Solliciteren voor het 97^e Bestuur van JFV Grotius was iets waar ik al drie jaar naar uitkeek toen ik begon te studeren in Leiden. Vanuit huis uit ben ik als het ware haast geïndoctrineerd door mijn zus, die zelf in het 94^e Bestuur plaats heeft mogen nemen. Mede dankzij haar enthousiaste verhalen heb ik toen in mijn eerste jaar gesolliciteerd voor een commissie binnen Grotius, en sindsdien is het balletje gaan rollen. Drie jaar later kan ik zeggen dat Grotius voor mij echt mijn studie afmaakt. Ik heb er zoveel vrienden, connecties en ervaringen binnen mogen opdoen, dat ik maar al te graag mij een jaar in wilde zetten voor de vereniging.

Welk doel wil je in jouw functie bereiken?

Als assessor onderwijs ben ik verantwoordelijk voor alle symposia, lezingen, excursies, Business Trips en het jaarlijkse Congres. Eigenlijk zorg ik voor alle studie verdiepende

en studie verbredende activiteiten. De soort activiteiten dat als je in het weekend een keertje bij je ouders bent, je kan zeggen met trots: “Nee mam, ik heb niet de hele week biertjes gedronken hoor, ik ben ook nog tussendoor naar een congres geweest over ontslagrecht!”. Ik zal er komend jaar naar streven de hoge kwalitatieve lijn door te zetten die door mijn voorgangers is opgezet, en waar mogelijk te innoveren. Dit hoop ik te bewerkstelligen door onder andere de activiteiten meer aan te laten sluiten bij het reguliere onderwijs van de bachelor, en het opzetten van dictees, debatten en een collegereeks.

Hoe zouden je naasten jou omschrijven?

Mijn naasten zouden mij omschrijven als een aimabel en plichtsgetrouw persoon. Ik ben graag open naar mensen toe en zie graag het beste in iedereen. Daarnaast blijkt dat ik na een paar biertjes vaak wat losser word en bijzonder hard ga praten (lees: duidelijker articuleren).

Wat houdt je op de been?

Het omringd zijn door familie en vrienden vind ik heel erg belangrijk. Er is zeker een speciale rol weggelegd voor onze dwergteckel thuis, Daantje. Ik kan er toch wel enorm naar uitkijken om op vrijdagmiddag naar Breda af te reizen en weer even begroet te worden door een hond die besluit het weekend in te wijden door 5 rondjes door het huis te rennen. Moeten er niet te veel obstakels op haar pad liggen, want met die pootjes van 11 centimeter klimt ze ook niet over alles heen. Daarnaast luister ik erg graag muziek en maak ik met gemak wat vrienden in met een potje FIFA.

Het is 2027. Wat doe je?

Dit jaar heb ik twee maanden lang mee mogen lopen met verschillende rechters bij de Rechtbank Den Haag. Dit bevestigde voor mij iets, wat ik al voordat ik ging studeren, ambieerde. Ik hoop namelijk in 2027 mijn vereiste buitenervaring op te hebben gedaan, en toegelaten te zijn tot de RAIO-opleiding. Het liefst dan ook in de huisje, boompje, dwergteckel setting!

Sanne van Hees
f.t. Assessor evenementen 97^e bestuur der J.F.V. Grotius

Waarom heb je gekozen voor een bestuursjaar bij JFV Grotius?

Twee jaar geleden vertrok ik vanuit Maastricht naar Leiden; een onbekende en nieuwe stad waar ik niemand kende. Na de EL-CID was mijn eerste stap om meer mensen te leren kennen het introductieweekend van Grotius. Hier heb ik heel veel lieve en leuke mensen ontmoet en kennis gemaakt met de vereniging. Vanaf dat moment ben ik commissiewerk gaan doen en dit beviel ontzettend goed; dit smaakte zelfs voor mij naar meer! Om die reden was het voor mij een logische stap om te solliciteren voor het 97^e bestuur van Grotius; nóg meer uitdaging vinden, mezelf verder ontwikkelen op persoonlijk gebied en (nieuwe) leden enthousiasmeren. Ik hoop dat wij als het 97^e bestuur ervoor kunnen zorgen dat mensen zich meteen net zo welkom en thuis voelen bij de vereniging; precies zoals ik dat bij Grotius heb ervaren.

Welk doel wil je in jouw functie bereiken?

Mijn ultieme doel dit jaar is om vernieuwende activiteiten neer te zetten. Als assessor evenementen organiseer je samen met je commissie feesten, reizen en veel andere sociale activiteiten. Deze dingen zullen zeer zeker blijven, maar ik hoop dit jaar 'out of the box' te kunnen denken; dingen net iets anders aanpakken en activiteiten organiseren die mensen gewoon écht niet willen missen. Op die manier hoop ik nog veel meer (eerstejaars)studenten enthousiast te maken voor Grotius, zodat er nog veel meer actieve leden komen!

Hoe zouden je naasten jou omschrijven?

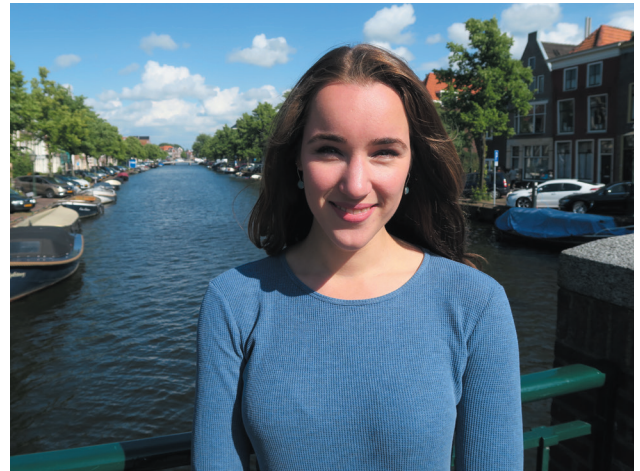
Waarschijnlijk zullen mijn naasten me omschrijven als een energiek, open en dynamisch persoon die het hart op de tong heeft liggen. Ik kan dus wel af en toe iets té eerlijk zijn...

Wat houdt je op de been?

De meest kleine dingen houden mij op de been; van de eerste vogeltjes die weer fluiten in de lente tot het volledig in de slappe lach liggen met m'n vriendinnen of familie. De kleinste dingen in het leven maken het juist zo mooi.

Het is 2027. Wat doe je?

Poeh! Dan ben ik 29. Ik hoop dat ik me dan nog steeds zo gelukkig voel als nu. Als er dan een leuk gezinnetje, gezellig huisje en fijne baan bij zitten is mijn leven helemaal af.

Christi Donkervoort
f.t. Assessor Carrière en Acquisitie 97e bestuur der JFV Grotius

Waarom heb je gekozen voor een bestuursjaar bij JFV Grotius?

Ik heb gekozen voor een bestuursjaar bij JFV Grotius, omdat ik in de afgelopen anderhalf jaar ontzettend van het open karakter van de vereniging heb genoten. Vanaf het eerste moment voelde ik mij daar al thuis. Nadat ik de Carrièrecommissie heb gedaan, voelde ik sterk de behoefte om mij nog intensiever voor de vereniging in te zetten en mijzelf verder te ontwikkelen.

Welk doel wil je in jouw functie bereiken?

Het doel dat ik in mijn functie wil bereiken is het verder professionaliseren van de Leidse Juridische Bedrijvendag en de Leidse Carrièreweek. Na de Carrièrecommissie vorig jaar zet ik graag de trend voort om met deze activiteiten studenten nog meer te kunnen bieden ten aanzien van hun carrièremogelijkheden.

Hoe zouden je naasten jou omschrijven?

Mijn naasten zouden mij als lief en behulpzaam omschrijven. Daarnaast als een doorzetter en een harde werken, soms een beetje eigenwijs maar bovenal plichtsgetrouw.

Wat houdt je op de been?

Hetgeen mij op de been houdt zijn de momenten van de levensgenieter: lekker kopje koffie, hapje uiteten, een goede wijn met een mooi muzikje en bovenal leuk gezelschap. Naast dergelijke momenten is nieuwsgierigheid voor mij een dagelijkse drijfveer. Elke dag is er de mogelijkheid om iets nieuws te leren en mijzelf ergens verder in te verdiepen.

Het is 2027. Wat doe je?

Het is 2027 en ik sta na een lange doch leuke werkdag in de keuken van mijn eigen huis te koken voor mijn gezinnetje. Typisch huisje, boompje, beestje inclusief een leuke uitdagende baan in de juridische sector en nog wat tijd om mijn creatieve kant te kunnen blijven ontwikkelen. **N**

Het mensenrechtengeloof

De mensenrechten hebben zich in de achter ons liggende decennia, met name in het Westen, ontwikkeld tot een vorm van religie. De mensenrechten worden beleden met een religieus fanatisme en een religieuze intolerantie. Iedereen die bezwaren maakt laadt al snel de verdenking op zich van ketterij. Een mensenrecht schenden is niet zomaar iets fout doen; het is een doodzonde begaan. Erich Voegelin heeft de term politieke of wereldlijke religie bedacht. Dat is precies wat dit geloof is.

Het mensenrechtengeloof heeft, net als bijvoorbeeld het christendom, een verzameling Heilige Schriften, waarin wordt voorgeschreven wat wel en niet geoorloofd is. Zoals het christendom de Tien Geboden (Ex.34, Deut.5) heeft en het Dubbelgebod van de Liefde (Marc.12, Matth.22), zo heeft het mensenrechtengeloof de Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen, de Bill of Rights en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast bestaan in beide geloven bepaalde geschriften die officieel niet Heilig zijn en bij het gewone volk veel minder bekend, maar die in de praktijk een zwaarder stempel drukken op de religie. Denk aan het Romeinse Missaal, de Drie Formulieren van Enigheid en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

En zoals het christendom een clerus heeft, zo heeft ook het mensenrechtengeloof die. In het christendom zijn dat over het algemeen theologisch geschoolde lieden, in het mensenrechtengeloof zijn het juristen. Aan de top van de clerus der mensenrechtenreligie staat een College van Kardinalen, de rechters in het Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg en in de US Supreme Court. Daaronder staan duizenden bisschoppen en hulpbisschoppen — professoren en medewerkers aan honderden universiteiten —, die alle priesters en aankomend priesters — studenten, advocaten en rechters — voorgaan in het in woord en geschrift uitleggen van de ex cathedra uitspraken der kardinalen. Die priesters moeten de boodschap dan weer overbrengen aan het gewone volk, bestaande uit alle niet-juristen, ook wel minzaam 'leken' genoemd. Net als in het christendom.

De lekenbevolking kent de Heilige Schriften niet of nauwelijks. Van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben veel mensen nog wel gehoord. Maar het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens is zelfs qua naam bij het grootste deel van de bevolking volslagen onbekend. Dat wordt over het algemeen niet als een groot probleem beschouwd. Integendeel. Als

het gewone volk maar in mensenrechten gelooft is dat voldoende. De uitleg ervan kan beter worden overgelaten aan mensen die in mensenrechten geschoold zijn: de mensenrechtenjurist. Stel je voor dat iedereen zich met die uitleg ging bemoeien, dan werd het een zootitje. Daarin lijkt het mensenrechtengeloof nog het meest op het Rooms-Katholicisme, dat ook tot vrij recent Bijbelstudie zag als iets voor priesters en niet voor leken. Vandaar dat men uitging van een voor leken onleesbare Bijbel, namelijk de Latijnse Vulgaat. Precies zo hoedt ook de juristenclerus zijn jargon zorgvuldig en met een zekere trots, wel wetend dat het voor het gewone volk abracadabra is.

“Precies zo hoedt ook de juristenclerus zijn jargon zorgvuldig en met een zekere trots, wel wetend dat het voor het gewone volk abracadabra is.”

Met het volksgeloof in de mensenrechten staat het goed. Sterker nog, het staat er zo goed mee als nooit tevoren. Het is sedert enkele decennia het grootste, meest beleden geloof in het Westen. Wie nog jong is en ermee is opgegroeid, beseft het niet, maar niet zo lang geleden was het mensenrechtengeloof nog maar een kleine sekte van een handvol adepten. Zelfs in de jaren tachtig van de vorige eeuw behoorden de meeste mensen nog tot de christelijke kerken of ze hingen het socialistische geloof aan. Maar in het christendom was al langer de klad gekomen — vanaf de jaren zestig — en de socialistische kerk liep na de Val van de Muur in 1989 in enkele weken of maanden vrijwel helemaal leeg. In de jaren negentig zochten veel mensen een nieuw kerkelijk onderkomen en vonden dat in het mensenrechtengeloof. Uit die jaren dateert dan ook de 'religious awakening' die ertoe geleid heeft dat het mensenrechtengeloof niet de grootste Westerse confessie is.

Men komt de mensenrechten dan ook overal tegen. In de kranten, op televisie en in de 'social media' gaat het er iedere dag over. Maar ook in gewone, alledaagse gesprekken komt men dikwijls te spreken over iemands rechten, of die al dan niet geschonden zijn en wat men in geval dat dat wel het geval is het beste kan doen. Het is niet overdreven te stellen dat mensenrechten — populair afgekort tot 'je rechten' — permanent in ieders gedachten en op ieders lippen zijn. We staan ermee op en gaan ermee naar bed. Ze zijn bepalend voor ons wereldbeeld,

Andreas Kinneging

voor onze geestelijke kosmos, om het zo te zeggen, net als voorheen zonde en genade of de klassenstrijd tegen de bourgeoisie.

Omdat de mensenrechten een geloof zijn geworden is het lastig geworden ze te bekritisieren. Gelovigen zijn nooit zo aardig voor wie hun geloof bekritiseerd en de mensenrechtengelovigen vormen daarop geen uitzondering. Toch denk ik dat het nodig is. Want we zijn met dit geloof mijns inziens niet op de goede weg. Begrijp me goed: ik ben niet tegen de mensenrechten. Ik ben slechts tegen een verabsolutering van de mensenrechten, zoals die in de afgelopen decennia heeft plaatsgevonden.

“Studenten weten alles van hun rechten en klimmen in de hoogste boom als ze menen dat hun rechten geschonden zijn. Van een plicht om tot in de puntjes voorbereid op college te verschijnen hebben ze nog nooit gehoord.”

Mijn belangrijkste kritiek op het mensenrechtengeloof is dat het leidt tot een verwaarlozing van een ieders plichten. Studenten, bijvoorbeeld, weten alles van hun rechten en klimmen in de hoogste boom als ze menen dat hun rechten geschonden zijn. Maar van een plicht om tot in de puntjes voorbereid op college te verschijnen of tentamen te doen hebben ze nog nooit gehoord. Toch kan een universiteit alleen goed functioneren als die plicht wel gevoeld wordt. Burgers hebben stemrecht, maar geen stemplicht. En ze hebben het recht op actief zijn in de politiek, maar niet de plicht. Helaas is het afgelopen met de democratie als te weinig mensen de plicht voelen te gaan stemmen en politiek actief te zijn. We hebben recht op vrije meningsuiting, wat een groot goed is, maar wie denkt dat hem dat ontslaat van de plicht tot beleefdheid, moet niet vreemd opkijken als hij op enig moment vermoord wordt en we met zijn allen in een burgeroorlog verzeilen. En zo kan ik nog wel even doorgaan. Rechten zijn mooi, maar plichten zijn minstens even belangrijk.

Een tweede punt van kritiek betreft het feit dat mensenrechten tegenwoordig door iedereen jegens iedereen worden ingeroepen. Dit wordt technisch wel ‘horizontale werking’ genoemd. Dat is een bedenksel van recente datum. Het gaat niet verder terug dan de jaren tachtig. Oorspronkelijk waren de mensenrechten bedoeld

als waarborg tegen onderdrukking van de mens door de staat. Zo gezien betekent bijvoorbeeld het recht op vrije meningsuiting dat de staat geen censuur mag uitoefenen. Het betekent niet dat je tegenover andere mensen een recht op vrije meningsuiting hebt. Zo gezien betekent het recht op gelijke behandeling dat de staat niet mag discrimineren. Het betekent niet dat helemaal niemand meer mag discrimineren. Enzovoorts.

De achtergrond van dit klassieke mensenrechtendiscours is wantrouwen in de staat. Voor jonge mensen anno nu die hier te lande zijn opgegroeid is dat moeilijk te begrijpen. Zij zien de staat als een goede organisatie die allemaal mooie dingen regelt voor de mens. Dat is historisch gezien echter uiterst bijziend. De staat is, zonder overdrijving, de gevaarlijkste organisatie ooit door de mens bedacht, met een ongekend onderdrukkingspotentieel. Het is van het grootste belang dat te begrijpen en er voorzorgsmaatregelen tegen te nemen. De trias politica is zo’n maatregel, democratische verkiezingen ook, en de klassieke mensenrechten eveneens. Wie denkt dat ik overdrijf, leze bijvoorbeeld het magistrale overzichtswerk over de geschiedenis van de twintigste eeuw van Paul Johnson, getiteld *Modern Times*.

Wat gebeurt er nu als men de mensenrechten ‘horizontaal’ gaat uitleggen? Wel, dan beschermen de mensenrechten niet langer de mens tegen de staat, maar krijgt de staat er een taak bij om de rechten van elk mens te beschermen tegenover alle andere mensen. De rechter in de eerste plaats, maar ook de wetgevende en de uitvoerende macht. Om de rechten van de mens te beschermen moet zo gezien omvattend worden ingegrepen in het maatschappelijk reilen en zeilen, met steeds meer regels, besluiten en arresten. En met steeds meer controles, boetes en straffen. Als de staat een ieders recht op vrije meningsuiting moet waarborgen en erop moet toezien dat niemand discrimineert, heeft de staat een heleboel te doen. Er komt, kortom, steeds meer macht te liggen bij de staat. De geschiedenis — met name de recente geschiedenis — leert dat dat een erg slecht idee is. Iemand veel macht geven is vragen om moeilijkheden. En nog nooit heeft de staat zoveel macht gehad als anno nu.

Dit artikel is eerder verschenen in NOVUM, jaargang 38, nummer 1, februari 2017.

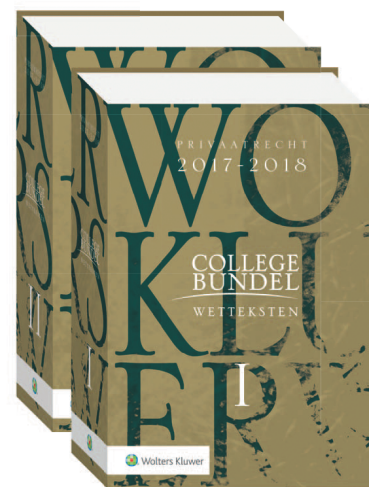
*“Collegebundel,
mijn studiemaatje!”*

Collegebundel.

Meest geliefd. Meest gebruikt.

De Collegebundel van Wolters Kluwer is onmisbaar voor elke rechtenstudent. Je studiemaatje voor de beste voorbereiding.

- Handig zoeken via inhoudsopgave, alfabetisch of trefwoordenregister.
- Door slimme indeling hoef je niet met beide delen te slepen.
- Ook online te raadplegen via Navigator.

Meer informatie: www.wolterskluwer.nl/collegebundel